

Examen Mitologie anul III.

- Biserica și societatea.
- Biserica și secularizarea.
- Biserica și globalizarea
- Biserica și politica.

Bibliografie la alegere

N

CURS DE MISIOLOGIE ȘI ECUMENISM

*"Căci vremea este ca să înceapă judecata
casa lui Dumnezeu; și acum începe săkai de
noi, care va fi sfârșitul celor care au fost
de Evanghelia lui Dumnezeu?"
(1 Petru 4, 17)*

- 1) Notiuni preliminare (Prezentarea și definirea cursului; elemente și teme de bază; caracterul fundamental și practic al cursului).
- 2) Misiologia în cadrul disciplinelor teologice (Raportul cu celelalte discipline teologice și alte discipline laice; câmpul de investigație teologic și eventual laic).
- 3) Izvoarele studiului de Misiologie și ecumenism (Sf. Scriptură; Sf. Tradiție; Sf. Liturghie; Sf. Taine; Legea românească ca tradiție vie).
- 4) Metodele, împărțirea și utilitatea cursului.
- 5) Literatura cursului Misiologie și ecumenism.

Știința misionară — MISIOLOGIE

apostolat — misiune — propovăduire

Misiune: de la lat. mito, ere, si, sum = a trimite.

= vocația apostolică a Bisericii de a propovădui Evanghelia lui Hristos la toate neamurile (Mt. 28,19).

Misiunea este - un act de trimitere: „Precum M-a trimis...” (In. 20,21);

- un act de mărturie a învierii lui Hristos (Lc. 24,28);

- un act de evocare a evenimentelor care constituie istoria mântuirii (F.Ap. 14,27).

Misiunea este un criteriu fundamental al Bisericii, nu numai în sensul că Biserica este instrumentul misiunii, ci și că Biserica este scopul sau realizarea misiunii. Chemarea misionară a Bisericii ține de natura ei apostolică.

~~Misiunea este un criteriu fundamental al Bisericii, nu numai în sensul că Biserica este instrumentul misiunii, ci și că Biserica este scopul sau realizarea misiunii. Chemarea misionară a Bisericii ține de natura ei apostolică.~~

Misiunea este un act de fidelitate a Bisericii față de întreaga învățătură lăsată de Iisus Hristos. Misionarismul este tot atât de necesar și astăzi ca și altădată, ~~deoarece~~

~~deoarece~~ - îndiferentismul religios, comod și subuman, este un lucru în nota timpului.

Tram un neopăgânism feroce, deghizat sub aspectul liniștit și plin de rafinată ipocrizie tradițională și o falsă cucernicie protocolară. Dar Duhul lui Hristos, că viu, duhul marilor răsturnări de conștiință, e absent. Pentru reînfrățirea lui Hristos în conștiința răvășită de rătăcire a lumii se cere o mare ofensivă misionară. Acum se cere nu o cucerire în afară, ci o cucerire în interior, o convertire a creștinismului modern la punctul său de plecare: Hristos.

- fi misionar este în mare parte chestie de vocație.

Scopul misiunii este pătrunderea Duhului lui Dumnezeu într-o situație personală și într-un mediu social.

Practica misionară, atât pe plan intern cât și pe plan extern, a Bisericii Ortodoxe adepins de condițiile istorice, uneori nefavorabile, în care ea s-a dezvoltat. În aceste condiții, Ortodoxia nu a neglijat misiunea în spațiu, adică Biserica în afară, dar ea a preferat misiune în timp, adică Biserica în construire, preocupată de catolicizarea ei geografică, cu extinderea și prezența ei în afară, dar ea a preferat misiune în timp, adică Biserica în construire, preocupată cu dinamismul ei eclesial, intern, istoric, prin succesiunea generațiilor de creștini.

În desfășurarea acestui proces de integrare a Bisericii în societate ne
lovim de diferite obstacole care par de netrecut și care adesea iau înfățișarea
unor sfidări și dileme insolubile.

① Sfidarea secularizării:

- mentalitatea autonomă a omului care l-a eliminat aproape cu desăvârșire pe Dumnezeu din creația Sa, din lume.

② Dileme din planul social al Bisericii: dilema dintre naționalism și universalism, individualism și colectivism, creaționism și evoluționism, prozelitism și ecumenism.

- Deci, este vorba despre un antropocentrism radical care a exaltat la maxim omul în detrimentul lui Dumnezeu, fără să-și dea seama că omul fără Dumnezeu se prăbușește spiritual și moral.
- Omul domină lumea exterioară cu ajutorul științei și tehnologiei, dar a devenit prizonierul forțelor irrationale, nu mai poate controla viața interioară.

③ Indiferentismul religios al lumii în care trăim...

- Creștinism agresiv, care nu mai știe de omenie și iubire, care consideră că totul se poate cumpăra cu bani.

④ Existența unor secte care se pun în slujba satanismului sau a unor secte care promovează sinuciderea colectivă.

Trebuie: - să rămânem ancorati în Adevărul de credință al Scripturilor și Bisericii nedespărțite...

- în zadar ne plângem de atacurile nemiloase îndreptate de prozelitismul sectar împotriva Bisericii noastre, dacă nu reușim să ridicăm în calea lor bariera solidarității și comuniunii dintre credincioșii noștri.

Definiția misiunii

Misiunea internă și misiunea externă

Curs 6.

Misiunea Bisericii și aspectele ei.

Evangelizarea, sau propovăduirea Evangheliei.

1. Evangelizarea, sau propovăduirea Evangheliei.

Cuvântul Evanghelie vine din gr. Evangelion, lat. Evangelium. În Noul Testament, prin Evanghelie se înțelege "vestea cea bună", revelația slavei lui Dumnezeu în persoana și lucrarea mântuitoare a lui Iisus Hristos, precum și mesajul sau conținutul acestei descoperiri cuprins în predica și învățătura lui Iisus, Mc. 13,10 "Ci mai întâi Evanghelia trebuie să se propovăduiască la toate popoarele", Mc. 14,9 Oriunde se va propovădui Evanghelia, în toată lumea, se va spune și ce a făcut aceasta, spre pomenirea ei", Rom. 2,16 "În ziua în care Domnul va judeca, prin Iisus Hristos, după Evanghelia mea, cele ascunse ale oamenilor", Filip. 4,3 "...ajută-le lor ca pe unele care au luptat pentru Evanghelie..."¹⁶. "Sfințenia evanghelică, pune în mod constant creștinul sub regimul Evangheliei: «Fiți desăvârșiți precum tatăl vostru cel cresc desăvârșit este» (Mat. 5,48). Sfințenia Tatălui ceresc! Această sfințenie este dezvăluită în mesajul evanghelic, și este precizat ceea ce face noutatea și originalitatea Evangheliei atât prin raportul față de alte perioade ale revelației biblice, cât și prin raportul altor experiențe etice și religioase extra-biblice".¹⁷

Iisus Hristos a arătat că există o diferență radicală între Lege și Evanghelia Sa, care se axează pe porunca iubirii desăvârșite, care include și pe dușmani. Mat. 5, 43-44 "Ați auzit că s-a zis să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău. Iar eu vă zic vouă: să vă iubiți pe vrăjmașii voștri, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, faceți bine celor ce vă urăsc și rugați-vă pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc".

¹⁶ Pr. Prof. Dr. I. Bria, Dictionar de Teologie Ortodoxă, ed. Inst. Bibl. și de Mis. al B. O. R., Buc. 1981.

¹⁷ G. E. Panella, Dictionnaire de la vie spirituelle, ed. CERF, Paris, 1983, col., p. 497.

Iisus precizează că tocmai în paradoxul iubirii și al jertfei pentru alții constă Evanghelia Sa,¹⁸ Mat. 5,48 "Fiți, dar voi desăvârșiți, precum tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este". "Legea, toate legile, antrenează pcatul și condamnarea; Evanghelia, și numai Evanghelia singură, în solitudinea semantică a cuvântului său, produce mântuirea".¹⁹

Evanghelia lui Hristos este și puterea lui Dumnezeu spre mântuire a tuturor, *elini și iudei*, Rom.1,16 "Căci eu nu mă rușinez de Evanghelia lui Hristos, pentru că este putere a lui Dumnezeu spre mântuirea a tot celui ce crede, iudeului întâi, și elinului", Efes. 1,3 "Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Cel ce, întru Hristos ne-a binecuvântat pe noi...", I Cor 15, 1-2 "Vă aduc aminte fraților Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care ați și primit-o, întru care și stați, prin care și sunteți mântuiți; cu ce cuvânt v-am binevestit-o – dacă o țineți cu tărie, afară numai dacă n-ați crezut în zadar". "Sfințenia omului evanghelic se caracterizează prin trăsăturile următoare: a). Hristocentric. Hristos, imaginea perfectă a Tatălui, este modelu și măsura sfințeniei creștine. Existența sa, ascultarea față de Tatăl, disponibilitatea sa pentru trimitere, rigoarea și coerența vieții Sale, rezistența sa la ispite și simpatia sa față de oricine se găsea în situație delicată... toate sunt trăsături la care trebuie să fie atent cel care vrea să-L urmeze lui Hristos. Numai referința la Iisus din Nazaret justifică inspirația creștină a unui stil de viață și întemeiază o etică evanghelică. De altfel, recursul la Evanghelia constituie raționamentul ultimului apel spre conduita credinciosului către Biserică. b) Spiritual. Altfel spus o viață animată și dirijată prin Duhul. Duhul Sfânt, «Duhul lui Hristos» (I Pt. 1,11), chezașul misiunii Fiului (In. 16,13), reprezintă norma interioară a credinciosului și a Bisericii în timpul care se scurge de la Înălțare și reîntoarcerea finală a lui Hristos. Duhul produce roadele întregii îndumnezeiri în inima ucenicului

¹⁸ Pr. Prof. Dr. I. Bria, op. cit., p. 168.

¹⁹ Yves Congar, *Variations sur le thème «Loi-Grâce»*, dans Rev. thomiste 71, 1971, p. 420-438.

lui Hristos (Col. 3,12; Gal. 5,22; Rom. 6,22), El conduce acțiunile «cum se cuvine sfinților» (Efes. 5,3). c) Ecclesial. Comunitatea ucenicilor este locul nașterii și credinței omului în Iisus Hristos. Nimic nu-I mai costisitor pentru omul evanghelic decât de a fi privat de comuniune ekklesia (comuniunea celor chemați), parte integrantă a ființei sale. Prin și în Biserică, omul evanghelic își atinge scopurile proprii sale vieți: în meditație și în înțelegerea Cuvântului, în slujirea euharistică, în dragostea pentru frații săi, cu care, ca pietre vii, el construiește «casă duhovnicească, preoție sfântă, ca să aduceți jertfe duhovnicești» (I Pt. 2,5) ».²⁰

Evanghelia este însuși Hristos. Sf. Ignatie în Epistola către Filadelfieni spune: "Buni erau și preoții (vechii legi), dar mai bun arhiereul, căruia îi erau încredințate sfintele sfintelor, singurul căruia i s-au încredințat cele ascunse ale lui Dumnezeu; el este ușa Tatălui, prin care intră Avraam, Isaac, profeții, Apostolii și Biserica. Toate acestea duc la unirea cu Dumnezeu. Evanghelia, însă, are ceva deosebit: venirea Mântuitorului, a Domnului nostru Iisus Hristos, patimile Lui și învierea. Profeții cei iubiți L-au vestit; Evanghelia, însă, este desăvârșirea nemuririi. Toate (V. T. și N. T.) sunt deopotrivă bune, de credeți în dragoste".²¹

La începutul Bisericii prin Evanghelia se înțelegea predica orală a Apostolilor, apoi aceasta s-a consemnat în scris. *Didahia*, sau Învățătura celor 12 Apostoli, ne îndeamnă zicând: "Mustrați-vă unul pe altul, nu cu mânie, ci în pace, cum este scris în Evanghelia...rugăciunile voastre, milosteniile și toate faptele voastre așa să le faceți, cum este scris în Evanghelia Domnului nostru".²²

Petru Damaschinul, cu privire la evanghelizare precizează: "deci cel ce a putut înțelege în parte harul Sfintei Evanghelii și cele ce se află în ea, adică faptele și învățăturile Domnului, poruncile și dogmele lui, înfricoșările și făgăduințele, acela știe ce comori neîmputinate a aflat, măcar că nu poate povesti despre ele cum trebuie,

²⁰ G. E. Panella, op. cit.

²¹ Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Filadelfieni*, P.S.B. vol.I, p. 181.

²² *Didahia celor 12 Apostoli*, P.S. B. vol. I, p. 32.

pentru că cele cerești sunt negrăite. Căci Hristos s-a ascuns în Evanghelie și cel ce vrea să-L afle pe El, trebuie să vândă mai întâi toate averile sale și să cumpere Evanghelia, ca nu numai să-L poată afla pe El din citire, ci Să-L primească în sine, prin urmarea viețuirii Lui în lume. Fiindcă cel ce caută pe Hristos, zice Sf. Maxim Mărturisitorul, nu trebuie să-L caute pe El în afară, ci în sine însuși, adică să se facă cu trupul și cu sufletul nepăcătos ca Hristos, după cât e cu putință omului și să păzească mărturia conștiinței cu toată puterea, ca să împărasească peste toată voia sa și să o biruiască prin disprețuirea ei, chiar dacă e sărac și fără slavă, din punct de vedere al lumii".²³

Hristos Mântuitorul își întemeiază Biserica pe mărturia credinței în dumnezeirea Sa Mat. 16, 16-18 "Răspunzând Simon Petru a zis: Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu celui viu. Iar Iisus, răspunzând, I-a zis: fericit ești Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu, Cel din ceruri. Și Eu îți zic ție, că tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui".

În cadrul evanghelizării făcute de Hristos exista un acord deplin între învățătura pe care o propovăduia și viața Sa. In. 17, 19 "Pentru ei Eu Mă sfîțesc pe Mine însumi, ca și ei să fie sfințiți într-adevăr", In. 8, 46 "Cine dintre voi Mă vedește de păcat? Dacă spun adevărul, de ce voi nu mă credeți?".

Hristos învăța cu cuvântul și cu fapta In. 5, 30 "Fac voia Celui ce M-a trimis...", In. 6, 38 "M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui Meu care M-a trimis", Mat. 28, 19-20. "Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă, și iată eu sunt cu voi în toate zilele, până la sfârșitul veacului". Verbul gr. *matitevsate*, înseamnă a învăța cu cuvântul, dar și cu

²³ Patru Damaschin, *Învățăături duhovnicești*, Fil. Rom, vol. V, p. 92-93.

fapta. La fel și ucenicii Săi, învățau cu cuvântul și fapta. Mat. 5, 16, "Ca văzând faptele voastre cele bune și să slăvească pe tatăl vostru Cel din ceruri".

Apostolii au avut, în cadrul evanghelizării, o misiune de îndeplinit. II Cor. 6, 4-6 "Ci în toate înfățișându-ne pe noi înșine ca slujitori ai lui Dumnezeu în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strămtorări, în bătăi, în temniță, în tulburări, în osteneli, în privegheri, în posturi, în curăție, în cunoștință, în îndelungă-răbdare, în bunătate, în Duhul Sfânt, în dragoste nefățarnică", I Cor. 4, 12-13 "Și ne ostenim, lucrând cu mâinile noastre. Ovrăți fiind, binecuvântăm. Prigoniți fiind noi răbdăm. Huliți fiind, ne rîgăm. Am ajuns ca gunoiul lumii, ca măturațura tuturor, până astăzi", Filip. 4, 9 "Cele ce ați învățat și ați primit și ați auzit și ați văzut la mine acestea să le faceți și Dumnezeuul păcii va fi cu voi", I Pt. 5, 3 "Nu ca și cum ați stăpâni peste Biserică ci pilde făcându-vă turmei".

Temeiuri scripturistice pentru răspunderea propovăduirii Evangheliei. E. 12, 1-2 "De aceea și oi, având împrejurul nostru atâta nor de mărturii, să lepădăm orice povară și pcatu ce grănic ne împresoară și să alergăm cu stăruință în luptă care năstă înaintea Cuoșii așușă lui Iisus începătorul și plinitorul credinței. Care pentru bucuria pusă înainte l-a suferit Crucea, n-a ținut seama de ocară ei și s-a dreapta totului lui Dumnezeu", I Tes. 1, 6 "Și voi v-ați făcut următori noștri ai Domnului, primind cuvântul cu bucuria Duhului Sfânt, deși ați avut rădăcini".

Propovăduirea Evangheliei trebuie să fie de bună calitate. I Tim. 4, 2 "Propovăduiește cuvântul... destăruie să te pe alții", II Tim. 4, 2 "Propovăduiește cuvântul cu timp fără timpușă, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelungă-răbdare", I Tim. 4, 12 "Tău să nu disprețuiască tinerețile tale, ci fă-tă creștilor cu cântul, cu cântarea, cu dragostea, cu duhul, cu credință".

Propovăduirea este funcția esențială a vieții Bisericii. Propovăduirea există doar în cadrul Revelației.²⁴

Kerigma apostolică, de la vb. *kirisin*, I Tim. 2,7 "Spre aceasta am fost pus propovăduitor și apostol (adevăr grăiesc, în Hristos nu mint) – învățător neamurilor, în credință și adevăr", II Tim. 1,11 "Spre aceasta am fost pus eu propovăduitor și apostol și învățător al neamurilor", II Cor. 4,5 "Căci nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Hristos Iisus, Domnul, iar noi înșine suntem slugile voastre, pentru Iisus". Canonul Sfintei Scripturi, în forma pe care o avem noi astăzi, apare doar în secolul IV, ori până atunci transmiterea învățaturii mântuitoare se făcea oral, așa se explică și apariția în primele secole (în lipsa unui canon biblic unanim recunoscut) a scurtelor mărturisiri de credință, sau Crez-uri.²⁵

Auzirea: rolul ei în evanghelizare.

Propovăduirea oral-biblică temeiuri scripturistice: Mat. 4,19 "Veniți după Mine să vă voi face pescari de oameni", Mat. 5,2 "Și deschizându-și gura îi învăța zicând..."

²⁴ Pr. Prof. Dr. D. Belu, *Unele condiții ale propovăduirii*, M. A., 3-5/64

²⁵ "A l'origine, le besoin d'un résume' «apostolique» de la doctrine chrétienne e'tait d'autant plus grand que celle-ci n'existait que sous forme orale. A ce moment-là, probablement même avant la fixation de la tradition évangélique, de courtes formules symboliques doivent avoir été établies. Puis, lorsqu'entre 50 et 150 parurent les premiers écrits chrétiens, avec une abondance dont notre Nouveau Testament actuel ne nous donne qu'une faible idée, un résume' doctrinal resta tout aussi nécessaire. L'Eglise n'avait pas encore fait de choix parmi les ouvrages chrétiens pour élever un petit nombre d'entre eux à la dignité d'Ecriture sainte et les placer à côté de l'Ancien Testament. Un sommaire de la foi e'tait pour cette raison indispensable. Mais ce besoin subsista, lorsque, vers le milieu du IIe siècle, un certain nombre d'écrits furent progressivement sélectionnés et peu à peu réunis en canon du Nouveau Testament. Car ce canon en formation qui, sous sa forme définitive, comptera encore 27 écrits, e'tait trop étendu pour assumer le rôle de règle de foi. En présence de la richesse de ce document, de la multiplicité des écrits qui y étaient réunis, il fallait en extraire l'essentiel", Oscar Cullmann, *Les Premières Confessions de foi Chrétiennes*, Paris, 1948, p. 7-8.

Sfântul Ioan Gură de Aur arată că Mântuitorul învața și prin tăcere.²⁶ Lc. 4,21 "Și El a început a zice către ei: Astăzi s-a împlinit Scriptura aceasta în urechile voastre; 9,23 să-și ia Crucea și să-mi urmeze; In. 18,37 în fața lui Pilat Mântuitorul spune: "Eu spre aceasta M-am născut și pentru aceasta am venit în lume, ca să dau mărturie despre Adevăr; oricine este din adevăr ascultă glasul Meu".

Canonul 19 Trulan pretinde că în tâlcuirea Scripturii trebuie să se țină seama de Sfinții Părinți, de întreaga exegeză patristică.

Necesitatea misionarului. Rom. 10,14 "dar cum vor chema nurnele Aceluia în care încă n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de Care n-au auzit? Și cum vor auzi, fără propovăduitor?", de aici și necesitatea contactului strâns pe care misionarul trebuie să îl aibă cu realitățile, cu actualitatea, cu slăbiciunile, aspirațiile, problemele, idealurile și munca credincioșilor. Înscrierea misiunii de propovăduire a Evangheliei trebuie să se facă pe linia tradițională patristică. E necesar să existe persoane calificate ca să facă misiune și să fie competente. Trebuie în același timp să existe și comunități de credincioși bine determinate și cunoscute, ca medii de misiune, celui care propovăduiește..

Evanghelie și Liturghie.

Rugăciunea dinaintea citirii Sfintei Evanghelii, în cadrul Liturghiei, invocă puterea perceperii mesajului evanghelic de către toți cei ce o ascultă, putere care vine direct de la Dumnezeu. «Strălucește în inimile noastre, Iubitorule de oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicelor tale propovăduiri; pune în noi și frica

²⁶ "Orice apărare ar fi fost fără folos. Nimeni n-ar fi ascultat-o. Era numai o formă de judecată. De fapt era un atac de tâlhari care atacă la drumul mare. De aceea a tăcut Hristos", Sfântul Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, aici Mt. 26,60-61, în P. S. B. vol. 23, ed. Inst. Bibl. și de Mis. al B. O. R., Buc, 1994, p. 951.

fericitelor Tale porunci, ca toate poftele trupului călcând, viețuire duhovnicească să petrecem, toate cele ce sunt spre buna plăcere Ta și cugetând și făcând..."²⁷

Din veacul primar, citirea Evangheliei se făcea în cadrul Liturghiei, a adunării euharistice. În una din cele dintâi descrieri ale Euharistiei ajunsă până la noi citim: «În ziua denumită a soarelui, noi avem adunarea tuturor celor care trăiesc în orașe și sate, la un loc și, cât permite timpul, se citește ceea ce au spus apostolii sau din scrierile prorocilor. Când termină cititorul, proistosul ia cuvântul și ne dă povățuiri și îndemnuri, ca să se imite lucruri frumoase. După aceea ne ridicăm și înălțăm rugăciuni».²⁸

Legătura dintre citirea Scripturii și propovăduirea a fost de la început. Cei chemați se împărtășesc de Hristos Cuvântul. Hristos este prezent și prin cuvânt și prin Euharistie, între ele trebuie să fie o legătură altfel se cade în protestantism, care a despărțit cuvântul de taină. Specific spiritualității noastre ortodoxe, în acest sens, este că toate Tainele au Evanghelie. «Ruptura dintre Cuvânt și Taină a determinat tot atâtea urmări dăunătoare și în învățătura despre taine. În învățătura aceasta, taina încetează a mai fi biblică, evanghelică în sensul cel mai adânc al cuvântului. Nu întâmplător și-a concentrat teologia apuseană atenția față de Taine, privind nu esența și conținutul lor, ci condițiile, modul săvârșirii și efectul lor. Rupându-se de Cuvânt, care este întotdeauna cuvânt despre Hristos, In. 5,39 Cercetați Scripturile..., tainele se rup, se separă într-un anumit sens de Hristos. Hristos încetează să mai fie conținutul lor.»²⁹

Tălcuirea Evangheliei se face doar în Biserică, în cadrul slujbelor.³⁰ Trebuie să existe și transpunerea în faptă credinței a conținutului evanghelic.³¹ Mat. 7,21 "Nu

²⁷ Liturghierul ortodox, ed. Instit. Bnbl. și de Mis. al B. O. R., Buc. 1980, p. 115.

²⁸ Pr. Alex. Schmemmann, Euharistia taina Împărăției, ed. Anastasia, p. 71.

²⁹ Ibidem, p. 73-74.

³⁰ Pr. Prof. Dr. D. Belu, Cu privire la propovăduire, M. A. 3-4/56.

³¹ Pr. Prof. Dr. D. Belu, A propovădui, ce înțeles are, M. A. 3-4/59

oricine Îmi zice Doamne, Doamne...", In. 15,14 "Voi sunteți prieteni Mei, dacă faceți ceea ce vă poruncesc Eu".

Reforma societății după principiile Evangheliei.

Spre fericirea omenirii sub toate aspectele ei (economic, cultural, social etc.), toate trebuie raportate la lumina Evangheliei, pentru că în Ea este idealul revelat, idealul suprem al socialului. Oamenii de știință poate nu sunt de acord întotdeauna, dar morala socială trebuie condiționată de faptele universale găsite în Evanghelie. Societatea nu este statică. Hristos este mântuirea universală (Mat. 28, 19). Din punct de vedere misionar suntem obligați de a cerceta faptele sociale în lumina Evangheliei. Evanghelia este putere Rom. 1,16, I Cor. 1,18 I Tes. 1,5; este cuvântul mântuirii fapt: 13, 26, cuvântul harului, fapt. 14,3;20,32; cuvântul Împăcării II Cor. 5, 10; este adevărul II Cor. 6,7 Gal. 2,5; 3,1; 5,7; Efes. 1,13, Col. 1,5, I Tim. 2,4; este eternă I Pt. 1,25; Apoc. 14,6; este Cuvântul Domnului Fapt. 14,24-25. Este a lui Hristos Rom. 1,16 și este deasupra tuturor învățăturilor. Hristos este mesagerul Evangheliei sale, este capul Bisericii, este trupul mistic, în El e puterea Duhului. În El puterea ne înalță în mod spiritual și Prin El ne scoatem din legile firii și devenim stăpânitori, prin El ne unim cu Dumnezeu. Prin credința în El primim iertarea păcatelor fapt. 10, 43; 26, 18; Rom. 3,24 și putem face munții să se miște Mat. 17, 20; 21, 21. Toate așezările sociale se vor sfărâma, dacă nu se vor baza pe Hristos, și nu se poate concepe fericire socială fără Iisus Hristos³².

Misionarul insistă ca societatea să fie condusă în spiritul creștin, acum putem vorbi despre democrație reală, dreptate și solidaritate socială. Națiunea se înalță și se perfecționează din punct de vedere moral prin ideile creștine. Fiecare generație are de adus ceva și de adăugat. Evanghelia singură regenerează viața societății, urmând calea arătată de Hristos, viitorul omenirii este pus pe temelii solide.

Evanghelizarea în cadrul și în afara parohiei

³² Ispir Vasile,, Curs de mis, Buc. 1929, p. 533.

Termenul de *evangelizare* este în zilele noastre mai mult decât cunoscut. De obicei reacționăm tulburați la auzirea lui gândindu-ne la acele *evangelizări* străine de duhul Bisericii noastre. Probabil, așa se explică faptul că se neglijează tot mai mult una din importanțele exigente ale misiunii Bisericii din totdeauna: propovăduirea Cuvântului lui Dumnezeu. Sfântul Apostol Pavel își îndemna ucenicul zicându-i: "*Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără de timp, muștră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare și învățătura*", II Tim. 4, 2.

Rolul parohiei în procesul evangelizării este mai mult decât important, este vital pentru însăși viața ei. "Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce ascultă cuvântul Meu și crede în Cel ce M-a trimis are viață veșnică și la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viață", Ioan 5, 24. Astfel, pentru misiologi, evangelizarea constă în mărturisirea Cuvântului lui Dumnezeu către aproapele nostru, către vecinii parohiei noastre, vecini nu numai în sens geografic, ci și în sens cultural. Această lucrare misionară implică metode și mesaje speciale îndreptate către toate culturile și clasele sociale, dar în același timp *prudență și răbdare*.

Prudență, pentru că nu se urmărește prin propovăduire o transmitere teoretică a mesajului divin, ci o încorporare a cuvântului nostru în Cuvântul dumnezeiesc. Această sinergie în cadrul evangelizării o trăiesc toți participanții la Sfânta Liturghie care se împărtășesc de Taina Cuvântului prin citirea, auzirea și transpunerea în viața de zi cu zi a mesajului evanghelic trăit liturgic. În acest sens, conținutul rugăciunii citite de preot înaintea lecturii Evangheliei de rând din cadrul Sfintei Liturghii, este relevant: "Strălucește în inimile noastre, iubitorule de oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Dumnezeirii Tale și deschide ochii gândului nostru spre înțelegerea evanghelicilor Tale propovăduiri; pune în noi și frica fericitelor Tale porunci, ca toate poftele trupului călcând, viețuire duhovnicească să petrecem, toate cele ce sunt spre buna plăcerea Ta și cugetând și făcând..."³³.

³³ Liturghier, ed. Inst. Bibl. și de Mis. al B. O. R., Buc. 1980, p. 115.

Răbdare, pentru că Mântuitorul Hristos a petrecut mai bine de treizeci de ani pe pământ și a format un grup destul de restrâns de ucenici. Dar El este aluatul ce dospește frământătura, puterea de germinare a semințelor Evangheliei în ogorul acestei lumi. Dacă Mântuitorul cunoștea inimile lor, și noi care-I propovăduim cuvântul Său trebuie să cunoaștem inimile credincioșilor și necredincioșilor care ne ascultă. "Și pentru că nu avea nevoie să-I mărturisească cineva despre om, căci El însuși cunoștea ce era în om", Ioan 2, 25.

Petru Damaschinul insistă asupra trăirii mistice a cuvântului lui Dumnezeu din Evanghelie: "deci cel ce a putut înțelege în parte harul Sfintei Evanghelii și cele ce se află în ea, adică faptele și învățăturile Domnului, poruncile și dogmele lui, înfricoșările și făgăduințele, acela știe ce comori neîmputinate a aflat, măcar că nu poate povesti despre ele cum trebuie, pentru că cele cerești sunt negrăite. Căci Hristos s-a ascuns în Evanghelie și cel ce vrea să-L afle pe El, trebuie să vândă mai întâi toate averile sale și să cumpere Evanghelia, ca nu numai să-L poată afla pe El din citire, ci să-L primească în sine, prin urmarea viețuirii Lui în lume. Fiindcă cel ce caută pe Hristos, zice Sfântul Maxim Mărturisitorul, nu trebuie să-L caute pe El în afară, ci în sine însuși, adică să se facă cu trupul și cu sufletul nepăcătos ca Hristos, după cât e cu putință omului și să păzească mărturia conștiinței cu toată puterea, ca să împărasească peste tot voia sa și să o biruiască prin disprețuirea ei, chiar dacă e sărac și fără slavă în punct de vedere al lumii".³⁴

Evangelizarea, ca exigență a misiunii Bisericii, prin credincioșii parohiei se va face și spre trăitorii din afara ei, *creștini pasivi*, dar și *necreștini*. Refuzul acesnișcării spre ceilalți împiedică revărsarea mesajului dumnezeiesc, ba chiar favorizează extinderea altor învățături străine Bisericii noastre și creștinismului în general. Remarca pe care o face cardinalul Vienei este viu grăitoare în acest sens: "Bine trăiește. Totuși, mai este ea o forță marcantă în această țară? Nu devine pe-

³⁴ Petru Damaschin, *Învățătură duhovnicească*, Fil. Rom, vol. V, p. 92-93.

zi ce trece un *program al minorităților, turma cea mică* ? În anumite școli din Viena, copiii musulmani formează cele mai mari grupuri religioase. Procentul catolicilor se apropie în Viena de 50 la sută. Ce înseamnă această evoluție pentru Biserică, pentru societate ? Reprezintă creștinismul, într-adevăr, acea provocare socială ce ar trebui să constituie efectul firesc al acestuia în societate ?³⁵

Parohia cu credincioșii ei, în cadrul evanghelizării, este supusă unei duble mișcări asemenea inimii care pulsează: diastola, fiind trăirea Evangheliei în cadrul liturgico-pastoral, iar sistola reprezentând ieșirea mesajului evanghelic prin misiunea externă a credincioșilor spre aproapele lor, creștin secularizat sau chiar necreștin. Această dublă direcție dă formă hristocentrică întregii societăți chemată astfel la o nouă viață, o viață în și cu Hristos spre Împărăția cerurilor.

Pr. Prof. I. Bria

Evanghelizare înseamnă proclamarea directă și publică a Evangheliei, anunțarea prin cuvânt și faptă a planului sau iconomiei pe care Dumnezeu o are cu lumea: „Pentru ca Domniile și Stăpânirile din locurile cerești să cunoască azi, prin Biserică, înțelepciunea nespus de felurită a lui Dumnezeu, după planul veșnic pe care l-a făcut în Hristos Iisus, Domnul nostru” (Efes., 3, 10-11). „Slujirea cuvântului” (Fapte, 6, 4), predicarea explicită, orală a Evangheliei (sau kerygma), reprezintă chemarea esențială și obligația principală a Bisericii: „Dacă vestesc Evanghelia, nu este pentru mine o pricină de laudă, căci trebuie s-o vestesc; și vai de mine dacă nu vestesc Evanghelia!” (I Cor., 9, 16). Aceasta, deoarece convertirea nu este altceva decât ascultarea decât ascultarea, prin credință, a cuvântului lui Dumnezeu: „Pavel și Sila i-au răspuns: Crede în Domnul și vei fi mântuit tu și casa ta. Și i-au vestit cuvântul Domnului, atât lui, cât și tuturor din casa lui” (Fapte, 16, 31-32).

³⁵ Cardinal Christoph von Schönborn, *Oamenii, Biserica, Tara – Creștinismul ca provocare socială*, ed. Anastasia, Buc. 2000, p. 20.

b. MĂRTURIA.

Martorul este cel care cunoaște adevărul și îl afirmă, sau care asistă la o întâmplare sau eveniment. Martorii sunt chemați pentru a stabili adevărul într-o situație, infracțiune, abatere, acuzație. Adevărul stă în mărturia a doi sau trei martori, Mat. 18,16, II Cor. 13,1; I Tim. 5, 19; Evr. 10,28. Există și martori mincinoși Mat. 26, 60-61 care L-au auzit pe Hristos că dărâmă templul.

„Mărturie (sau martyria) este o exigență internă a credinței: „Am crezut și de aceea am vorbit; și noi credem, de aceea vorbim” II Cor. 4, 13, și constă în slujirea Evangheliei prin modul de viață sau faptele bune făcute în numele Evangheliei. Convertirea este adesea rezultatul calității vieții creștine (Fapt. 5, 12-16). Sfințenia sau „purtarea frumoasă” (I Pt. 2, 12) a credincioșilor constituie cea mai puternică metodă de misiune. Astăzi, cuvântul mărturie are un sens foarte larg și se referă la totalitatea vieții creștine: rugăciune, cult, Taine, apostolat social, spiritualitate.”³⁶

„Rămâne să ne întrebăm cum concepem mărturia în lumea în care trăim. De la început este clar pentru lumea în care sunt multe forme de mărturie prin care ființele umane sunt chemate de Dumnezeu, și care răspund la apelul Său. De la cei care își dau viața lor (în sens propriu) pentru alții... până la «nebulul în Hristos» care «ascunde» mărturia sa, trecând prin tot ceea ce știe, și tot ceea ce nu știe.”³⁷

Apostolii sunt martorii vieții, și propovăduitori ai faptelor Domnului Hristos, de la alegerea lor și până la Înălțarea Lui. De aceea, El le spune înainte de Înălțare

³⁶ Pr. prof. dr. I. Bria, *Curs de Teologie și Practică misionară Ortodoxă*, Geneva 1982, p. 4-5.

³⁷ Nicolas Lossky, *L'urgence de l'annonce de l'Évangile*, rev. Irénikon, Tome LXVII, 1994, p. 478.

nespus de felurită a lui Dumnezeu, după planul veșnic pe care l-a făcut în Hristos Iisus, Domnul nostru” Efes.3,10-11. În viziunea și practica misiologică ortodoxă, aspectul evanghelizării și al mărturiei practic nu pot fi separate. “Mărturia Ortodoxiei nu este doar o problemă confesională, ci are o importanță totală și universală. Este mărturia care decurge din specificitatea ei de Biserică apostolică și sobornicească (universală). În același timp, este o mărturie de o actualitate cu totul aparte în epoca noastră. Este mărturia care trebuie să fie dată astăzi ca să existe speranță pentru viitor”.⁴⁰

Mărturisirea este o recunoaștere publică însoțită de exprimare adevărilor de credință în fața oamenilor, descoperite în Evanghelie (mărturisire se face și în Spovedanie). Ca verb, a da mărturie: II Cor. 9,13, Evr. 3,1; 4,14; 10,23, I Tim. 6,12-13. Ca mărturisire a credinței prin cuvânt și faptă II Cor. 9,13. Hristos dă mărturisire în fața lui Pilat, mărturisirea credinței noastre trebuie ținută Evr. 4,14, 10, 23, I Tim. 6,13.

Hristos, ca Fiul al lui Dumnezeu întrupat, este Cel care mărturisește pentru noi Tatălui din ceruri. El este Apostolul și Arhiereul mărturisirii noastre Evr. 3,1. Mântuitorul condiționează această mărturie a sa către Tatăl în funcție de ceea ce mărturisim noi lumii întregi despre El. Mat. 10,32.

Mărturisirea de credință aduce mântuire Rom. 10, 9-10 “De vei mărturisi cu gura Ta că Iisus este Domnul...”, Fil 2,11 “Să mărturisească toată limba că Domn este Hristos, întru slava lui Dumnezeu Tatăl”.

Pentru a înțelege mărturia, ca aspect concret al misiunii, trebuie să ne întoarcem la epoca apostolică, la apostolicitatea Bisericii Primare. “Nu se poate concepe vocația misionară a Bisericii fără o referință directă la colegiul Celor Doisprezece, la instituția și misiunea specifică a apostolatului, la *Faptele Apostolilor*, deoarece

⁴⁰ Georgios Mantzaridis, *Mărturia Ortodoxiei în epoca noastră*, în vol. Globalizare și universalitate, trad. Pr. prof. dr. Vasile Răducă, ed. Bizantină, Buc. 2002, p. 188.

Apostolii sunt martorii lui Hristos Fapt. 1,8 “Ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi, și imi veți fi Mie martori în Ierusalim și în toată Iudeea și în Samaria și până la marginea pământului”. (Martor și evanghelist.) Pentru aceștia (ap.), constituirea Bisericii prin propovăduirea Evangheliei și botezului în numele Sf. Treimi face parte din planul lui Hristos de mântuire a lumii Mat. 28,19. Temeiul misiunii lor stă în trimiterea Fiului lui Dumnezeu In. 13,20 “Amin, amin vă spun vouă că cine primește pe acela pe care-l trimit Eu, pe Mine Mă primește, iar cine Mă primește pe Mine, primește pe Cel ce m-a trimis pe Mine”.

Hristos a constituit grupul celor doisprezece apostoli, cărora le-a dat puterea Duhului Sfânt. Ca o imagine a Bisericii, Biserică care se manifestă în istorie ca “Trupul Său”, după modelul colegiului apostolic, care-L are mereu în centru pe Hristos. Hristos și apostolii continuă în structura Bisericii post-apostolice sub forma prezbiterilor, episcopi, diaconi, Fapt. 15,4-34; Tit 1,5; Filip. 1,1. Mărturisirea constă în a-L vedea mereu pe Hristos drept Cap al Bisericii, toți aflându-se în unitate cu El, Col. 3,11. Mărturisirea aceasta nu înseamnă că identitatea etnică, culturală, istorică a unei comunități creștine se desființează, ci această identitate capătă adevărata ei valoare în lumina umanității lui Hristos, adevăratul chip a lui Dumnezeu. “Dar, exact din acest motiv, nevoia autocriticii și a pocăinței (*metanoia*) este absolut necesară în lumea ortodoxă. Din acest punct de vedere, este ușor de înțeles însemnătatea deosebită a provocării pe care o constituie globalizarea pentru Biserica Ortodoxă. Atunci când spiritul lumii - sub forma goanei după bani sau a dorinței de dominare, sub forma ecumenismului sau a naționalismului, sub forma liberalismului sau conservatorismului steril - imobilizează Ortodoxie în legitatea deteriorării și a morții și încearcă să limiteze sau să relativizeze spiritul său absolut și universal, provocarea mondializării devine distrugătoare. Dacă Biserica Ortodoxă se va mulțumi cu o prezență și cu o *mărturie convențională* în lume, nu va răspunde provocării contemporane cu duhul universal al lui Hristos și al Apostolilor, îl va lăsa pe omul contemporan neajutorat și va sucumba din cauza omogenizării provocate prin

globalizare. Dacă, dimpotrivă, va avea curajul să promoveze în mod autocritic și cu pocăință, atât la nivel individual, cât și la nivel comunitar, duhul tradiției sale, va putea să ofere adevărul universalității sale ca replică la himera globalizării”.⁴¹

Mărturia și evanghelizarea duc noțiunea de misiune într-o perspectivă eclesiologică. Propovăduire și ascultare Mat. 13, 1-30, înseamnă convertire, iar convertirea este un act de incorporare în trupul lui Hristos Rom. 12,4-5.

BIBLIOGRAFIE

1. Pr. prof. dr. I. Bria, *Curs de Teologie și Practică misionară Ortodoxă*, Geneva 1982
2. Nicolas Lossky, *L'urgence de l'annonce de l'Évangile*, rev. Irénikon, Tome LXVII, 1994
3. René Latourelle, *Évangélisation et témoignage*, dans *Evangelisation*, Documenta Missionalia 9, Facultas-Missiologica – Pont. Universitas Gregoriana, Roma, 1975
4. Georgios Mantzaridis, *Mărturia Ortodoxiei în epoca noastră*, în vol. *Globalizare și universalitate*, trad. Pr. prof. dr. Vasile Răducă, ed. Bizantină, Buc. 2002.

Pr. Prof. I. Bria

Mărturie (sau martyria) este o exigență internă a credinței: „Am crezut și de aceea am vorbit; și noi credem, de aceea vorbim” (II Cor., 4, 13) și constă în slujirea Evangheliei prin modul de viață sau faptele bune făcute în numele Evangheliei. Convertirea este adesea rezultatul calității vieții creștine (Fapte, 5, 12-16). Sfințenia sau „purtarea frumoasă” (I Petru, 2, 12) a creștinilor constituie cea mai puternică

⁴¹ Ibidem, p. 180-181.

Curs 7 : Exigențele misiunii

a) Predicarea Evangheliei

Principala chemare a apostolilor este predicarea Evangheliei și aceasta are prioritate în fața oricărei alte slujiri apostolice: „De fapt, Hristos M-a trimis nu ca să botez, ci să propovăduiesc Evanghelia” (I Cor. 1, 17). Vestirea apostolică sau propovăduirea Evangheliei constituie o obligație permanentă, ce revine întregii Biserici, un mandat de la care ea nu se poate sustrage (I Cor. 9, 16), deoarece predicarea cuvântului lui Dumnezeu vizează convertirea prin credință: „Pocăiți-vă și credeți în Evanghelia” (Marcu, 1, 15). Credința este poarta mântuirii: „Fără credință, este cu neputință să fim plăcuți lui Dumnezeu. Cine se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este și că răsplătește pe cei ce-L caută” (Evr. 11, 6). Credința, ca și convertirea, este un act liber, sinergetic. Convertirea nu înseamnă a constrânge pe cineva să accepte credința creștină. De aceea, Biserica nu face misiune fără să se preocupe de cei ce primesc credința, de propria lor conștiință și libertate. Convertirea este un act de profundă schimbare și înnoire spirituală, *metanoia*. *Metanoia* este rodul unui schimb ontologic între spiritul lui Dumnezeu și spiritul omului (Zah. 1, 3). Convertirea înseamnă a renunța la idolatrie absurdă, pentru a sluji Dumnezeului celui viu și adevărat (I Tes. 1, 9). Iar cel care s-a întors la Dumnezeu, ca la centrul său existențial (I Pt. 1, 21), posedă o identitate nouă, de renăscut ca o „creație nouă” (II Cor. 5, 7), ca un „om nou” (Gal. 6, 15). Gemenele acestei „nașteri din nou” (I Pt. 1, 3) este cuvântul lui Dumnezeu: „Sunteți născuți din nou, nu dintr-o sămânță pieritoare, ci dintr-una nepieritoare, prin cuvântul lui Dumnezeu cel viu și veșnic... Cuvântul Domnului rămâne în veac. Și acesta este cuvântul care v-a fost propovăduit prin Evanghelia” (I Pt. 1, 23 și 25; cf. Mc. 4, 3-8; 14-20; I In. 3, 9).

Cuvântul credință este folosit aici pentru a desemna: a) actul personal de a primi adevărul lui Dumnezeu și de a trăi acest adevăr în totală comuniune cu Hristos, „pe Care voi îl iubiți fără să-L fi văzut, credeți în El fără să-L vedeți acum, și vă bucurați cu o bucurie negrădită și preamărită, pentru că veți dobândi, ca sfârșit al credinței voastre, mântuirea sufletelor voastre” (I Pt. 1, 8-9);

b) conținutul sau mesajul evanghelic, adică Revelația lui Dumnezeu, prin intermediul proorocilor și apostolilor: „Lor (proorocilor) le-a fost descoperit că nu pentru ei înșiși, ci pentru voi spuneau aceste lucruri, care acum vi s-au vestit prin cei ce, întru Duhul Sfânt trimis din cer, v-au propovăduit Evanghelia, spre care și îngerii doresc să privească” (I Pt. 1, 12).

Pe de o parte, credința presupune și confirmă voința personală de a gândi altfel, schimbarea liberă a spiritului în favoarea lui Dumnezeu; cu alte cuvinte, pocăința. Credința mărturisită este semnul care indică fidelitatea ultimă a credinciosului, o expresie verbală a experienței în comuniunea cu Dumnezeu. Iar această experiență a credinței are valoarea unei cunoașteri teologice. Căci afirmarea credinței țâșnește din „ascultarea adevărului” (I Pt. 1, 22) și face parte din lauda și mulțumirea celui ce a devenit „martor” al lui Hristos, fără să fie martor istoric al Lui. În fond, credința este cunoaștere „teologică”, în care misterul lui Dumnezeu, Care Se revelează în mod personal, este recunoscut fără să fie definit, este interiorizat fără să fie epuizat, este protejat prin sfințenia credinciosului. Prin credință, creștinul are capacitatea

spirituală suprafirească, de a recunoaște pe Dumnezeu așa cum El este în revelația lui Dumnezeu, hotărârea liberă de a gândi altfel, așa cum gândește Dumnezeu.

Pe de altă parte, credința ca primire a adevărului lui Dumnezeu și mărturisire a revelației despre mântuire, ține a fi ucenic al lui Hristos și membru al Bisericii. Afirmarea explicită a credinței în numele și faptele lui Iisus Hristos este indispensabilă apartenenței la comunitatea creștină și împărtășirea cu Sfintele Taine: „În aceasta să cunoști duhul lui Dumnezeu: orice duh care mărturisește pe Hristos, venit în trup, este de la Dumnezeu. Și orice duh care nu mărturisește pe Iisus, nu este de la Dumnezeu, ci este duhul lui Antihrist, despre care ați auzit că vine și acum este chiar în lume” (I In. 4, 2-3). Și evanghelistul Ioan continuă: „Cine mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămâne în el și el în Dumnezeu” (4, 15). Biserica este constituită acolo unde este mărturisit în mod clar numele lui Hristos, întruparea, moartea și învierea Sa. Biserica este adunarea celor ce cred, comunitatea credincioșilor, a celor ce primesc adevărul lui Dumnezeu, cunosc cu inima ce este Dumnezeu și știu ce se petrece în Dumnezeu și în lume.

În misiunea sa, Biserica nu inventează Evanghelia, ci restituie în fiecare loc și timp „credința care a fost dată sfinților odată pentru totdeauna” (Iuda, 3). Doctrina Bisericii depinde în mod exclusiv de descoperirea lui Iisus Hristos, „Cuvântul lui Dumnezeu ieșit din tăcere” (Sf. Ignatie, *Către magnezieni*, 8, 2). În El, Dumnezeu S-a descoperit în formă definitivă și eshatologică: „Nimeni nu cunoaște deplin pe Tatăl, afară de Fiul” (Matei 11, 27). Apostolul Pavel spune că propovăduirea sa nu este altceva decât un cuvânt de la Hristos și despre Hristos: „Căci noi nu ne propovăduim pe noi înșine, ci pe Domnul Hristos Iisus” (II Cor. 4, 5). El se bucură că obștea creștinilor din Roma se află în succesiunea apostolilor, deoarece au ascultat „din toată inima dreptarul învățaturii pe care ați primit-o” (Rom. 6, 17).

Biserica se află în succesiunea apostolică prin acordul ei cu dogmele apostolilor, în care se cuprinde integritatea Evangheliei lui Hristos. Biserica de azi este legată de comunitatea apostolilor și de comunitatea viitoare a sfinților, prin credința ei neclintită, încălzită de Duhul Sfânt, „Mângâietorul” și păzitorul Bisericii până la a doua venire a Domnului ei. Sfânta Tradiție este căldura pe care o iradiază credința sfinților și a credincioșilor.

Crezul a fost introdus în slujba liturghiei la sfârșitul secolului al V-lea, dar el era în centrul pregătirii candidaților pentru botez, în cadrul catehumenatului, cu mult timp înainte. Faptul acesta arată în modul cel mai direct că *simbolul de credință* niceo-constantinopolitan nu a rămas o simplă definiție dogmatică, a sinodului de la Constantinopol (381). Desigur, Crezul devine parte din tradiția permanentă a Bisericii universale, „memoria dogmatică” pe temeiul căreia sinoadele următoare dezvoltă și completează Tradiția. Pentru Biserica Ortodoxă, unitatea și universalitatea Bisericii se exprimă în mărturisirea comună a aceleiași tradiții apostolice, confirmate de sinodul ecumenic. Crezul a fost acceptat de Biserica, în cult, tocmai pentru substanța sa biblică, pentru valoarea lui teologică și spirituală. Căci el afirmă taina lui Dumnezeu, nu numai ființa Sa absolută și

nezisă, ci și prezența Sa reală în mijlocul poporului Său. De aceea, Biserica nu numai că a pregătit pe cei ce doreau să devină creștini, printr-o instruire serioasă în cunoașterea Crezului sau a simbolului de credință (catehumenatul), dar a și exercitat autoritatea sa învățătoare, în fața ereziilor dogmatice, cu o mare severitate. Biserica Ortodoxă a practicat excluderea de la cuminecarea euharistică, deci pierderea calității de membru al Bisericii, mai ales din motive de erezie.

Așadar, Biserica Ortodoxă propune Simbolul de credință, nu ca o definiție teoretică despre Dumnezeu, sau numai ca un text sacru din trecut, ci ca o poartă de intrare în taina lui Dumnezeu celui viu și veșnic. Crezul este un *simbol* care, în cuvinte, dezvăluie, mediază și protejează misterul lui Dumnezeu. Crezul ne ajută astfel să recunoaștem ce este Dumnezeu în Sine, cum și în actele Sale în istorie.

După cum s-a spus, credința nu înseamnă a accepta o serie de propoziții dogmatice, abstracte, despre Dumnezeu. Credința generează o atitudine, un mod de viață, care corespunde cu Revelația. Conținutul credinței determină conținutul vieții, regula credinței devine regula vieții, sau, cu alte cuvinte, concepția creștinului despre om, istorie, societate, este la înălțimea concepției sale despre Dumnezeu. Există o legătură directă între realitatea credinței și realitatea existenței. În acest sens, credința înseamnă nu numai a gândi altfel, ci și a exista altfel, a trăi și a muri altfel. Credința se manifestă în „semne și minuni”, în acte și evenimente personale și colective. Misterul credinței este transpus în fapte istorice, în spiritualitate creștină. „Ținând cu putere cuvântul vieții”, creștinii sunt ca niște „luminători în lume” (Filip., 2, 16).

Pentru Biserica Ortodoxă, propovăduirea orală a cuvântului lui Dumnezeu și săvârșirea Tainelor constituie cele două mijloace prin care Hristos, cu puterea Duhului Sfânt, Se dă poporului Său, aici și acum. Ascultarea și mărturisirea personală a credinței sunt tot atât de importante ca și Taina – lucrare sacramentală și liturgică. Dacă, prin credință, creștinul convertește duhul său după Duhul lui Dumnezeu, prin Taină, el participă direct la sfințenia lui Dumnezeu, prin umanitatea văzută, îndumnezeită, a lui Iisus Hristos. Prin credință evocăm istoria mântuirii. Fără credință, ritualul, cultul, în sine, nu asigură Taina; ceea ce înseamnă că îndeplinirea ritualului și prezența comunității, deși sunt necesare, ele nu pot înlocui mărturisirea credinței. Și nici invers: Crezul nu poate elimina Taina. Căci cultul, Tainele în general, nu sunt altceva decât o altă formă, liturgică-sacramentală, în care Biserica restituie și mediază prezența și puterea lui Dumnezeu.

Fi că se țostește la Botez, fie că se proclamă în mod public, la Liturghie, Crezul ortodox este introdus prin „credem” și „mărturisim”. Aceasta înseamnă că Ortodoxia nu este o credință rezervată unui grup, unei națiuni sau unei regiuni. Simbolul de credință este cartea de identitate a ortodocșilor, dar Ortodoxia nu este în stăruirea exclusivă, deoarece este destinată tuturor, celor din Est și Vest, celor din Nord și Sud. A crede și a mărturisi, a fi credincioși și a mărturisi, sunt acțiuni simultane și complementare, la care sunt chemați toți ortodocșii. După spunea Sfântul Ignatie, episcop și martir al Bisericii din Antiohia, creștinul trebuie să fie „curier al lui Dumnezeu” (*Către Policarp*, 7, 2-3); care „are timp să se lăude pentru Dumnezeu”, ca să vestească altora slava și harul lui Dumnezeu.

b) Transmiterea Tradiției

Biserica Ortodoxă este Biserica Tradiției, a Tradiției care mediază revelația lui Dumnezeu în istorie, concentrată în Sfânta Scriptură și mărturia Apostolilor, apărută de Sfinții Părinți, purtată de „comunionea sfinților” de-a lungul secolelor. Tradiția este *practica* Bisericii, nu istoria acesteia, ci spiritualitatea ei liturgică, eclezială, multiformă. Sau, mai bine zis, norma Tradiției este *practica* Bisericii. Despre această *practică*, foarte diversă și bogată, vorbește însuși Noul Testament. Tradiția, adică *practica* Bisericii, trebuie să respecte această mare diversitate despre care dă mărturie Noul Testament (Evr. 1, 1). În acest sens, Noul Testament este un model pentru Tradiția postapostolică.

Sarcina Bisericii nu este numai de a-și proteja identitatea și unitatea ei acolo unde ea se găsește, ci, de asemenea, de a se pregăti pentru viitor ca o comunitate de mărturisire, preocupată de a asigura transmiterea Tradiției către noile generații.

Înainte de orice, Biserica este chemată să readucă în memoria credincioșilor istoria mântuirii lumii, momentele și evenimentele decisive în care Dumnezeu a restabilit comuniunea Sa cu creația și neamul omenesc. Această comemorare a *iconomiei lui Dumnezeu* nu are nimic imaginar sau nostalgic. Biserica primește prin Tradiție un mesaj cu valoare în sine, care vorbește de scopul lui Dumnezeu cu lumea. Prin Tradiție, Biserica recunoaște pe Dumnezeu așa cum este El, înainte de întrupare și în întruparea Fiului Său, Iisus Hristos, Care nu este altcineva decât „Îngerul de mare sfat” (Isaia 9, 5), din Vechiul Testament. Există o tradiție stabilită, primită: „Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat și vouă...” (I Cor. 11, 23). „Vă fac cunoscută, fraților, Evanghelia pe care v-am binevestit-o, pe care ați primit-o, în care și stați” (I Cor. 15, 1).

Tradiția nu depinde așadar de imaginația credinciosului, ci de ceea ce Iisus Hristos a făcut, de ceea ce El face și de ceea ce El pregătește, ca realitate ultimă: „Ce era de la început, ce am auzit, ce am văzut cu ochii noștri, ce am primit și mâinile noastre au pipăit despre Cuvântul vieții, aceea vă vestim” (I In. 1, 1). Ea nu depinde nici de utilitatea ei socială, nici de audiența ei publică. Chiar dacă lumea pretinde că nu are nevoie de mesajul Tradiției sau refuză acest mesaj, Biserica are rațiuni proprii de a propovădui fără încetare Vestea cea bună a Noului Testament. Căci ea reprezintă „legea lui Hristos” (Gal. 6, 2), în perspectiva căreia lumea este judecată.

Această tradiție este apropiată și purtată într-un mod specific de fiecare generație de credincioși. Memoria istoriei mântuirii nu trebuie să fie pierdută, ci trebuie să fie păstrată cu fidelitate. Biserica însă nu vede în credincioșii ei simpli gardieni ai unei tradiții stabilite în trecut, a experienței părinților lor, oricât de mare ar fi valoarea și importanța acestei experiențe. Este important că credincioșii de azi să se întoarcă spre istorie, să actualizeze ceea ce strămoșii și părinții lor au crezut și au creat. Acesta este nu numai un semn de venerație pentru înaintași, ci și o necesitate spirituală de a retrăi în „comuniunea sfinților”, în unitate de gândire și de viață, cu predecesorii.

Fiecare generație este chemată să medieze această tradiție în modul ei propriu. Această mediere nu este o simplă repetare a trecutului sau o acumulare de elemente

superficiale, ci reprezintă un act de auto-identificare și de auto-mărturisire. Fiecare generație trebuie să se recunoască, în mod autentic, în *practica* de totdeauna a Bisericii. Unele forme culturale în care s-a fixat tradiția în trecut nu mai corespund cu noile situații istorice. În fiecare epocă se pot ivi forme instituționale noi pentru a păstra și comunica Tradiția, ca *practică* a unei generații.

Tradiția presupune, așadar, responsabilitate personală nu numai în a afirma ceea ce s-a petrecut în trecut, ci de a fi martor și trăitor a ceea ce Dumnezeu face pentru fiecare generație. Fiecare să-și cerceteze fapta sa, *practica* sa, „căci fiecare își va purta sarcina sa” (Gal. 6, 4-5). A aminti faptul că viața creștinului vine de la Dumnezeu, ca dar al Său, este extrem de important pentru identitatea creștină. Dar și mai important este faptul că creștinul devine „purător de dar”, prin credința sa personală, prin spiritualitatea sa comunitară.

În concluzie, Tradiția, ca *practică* a Bisericii, nu este un proces închis. Tradiția nu este un mit, dar nici o structură emetică. În *practica* ei, Biserica trebuie să lase loc pentru experiența generațiilor viitoare. Transmiterea Tradiției este un act capital pentru Biserica. Biserica pune totul în joc când este vorba de propovăduirea Evangheliei: „M-am făcut tuturor toate, ca, oricum, să măntuiesc pe unii dintre ei. Fac totul pentru Evanghelie, ca să am și eu parte de ea” (I Cor. 9, 22-23). Dacă tinerii se întreabă adesea ce importanță are tradiția ortodoxă, care a decis cultura și spiritualitatea de altădată, Biserica le spune că tinerii și copiii sunt invitați și primiți, alături de părinții lor, nu doar să asculte o lecție despre credință și să exemplareze a strămoșilor și a sfinților, ci ca să preia ei această credință, să se regăsească ei înșiși în *practica* părinților. Biserica este astfel o comunitate istorică vie, care leagă generațiile între ele, care le împletește și le înlănțuiește în această mediere continuă a credinței. Tradiția este fidelă față de trecut, dar în același timp oferă loc generației tinere, dându-i posibilitatea să introducă poezia ei, cultura și creația ei în *practica* bisericească. Tradiția stabilită devine astfel deschisă față de imaginația și spontaneitatea tinerilor și a copiilor, a generației de azi și de mâine.

c) Inculturație și identitate culturală.

Misiunea este un eveniment evanghelic care presupune comunicarea unui mesaj, Vestea cea Bună, către o comunitate umană, folosind pentru aceasta elemente și valori culturale. Procesul comunicării Evangheliei, al „inculturației” sau indigenizării mesajului, constituie încă un aspect controversat al misiunii.

Încă de la începutul Bisericii, confruntarea dintre mesajul Evangheliei și cultura greco-romană a luat forme foarte diverse. După Adolf Harnack, creștinismul bizantin n-ar fi altceva decât o elenizare a mesajului biblic, acuzație care, în lumina studiilor patristice recente, devine superflua. Este adevărat că istoria comunicării Evangheliei cunoaște atitudinea critică radicală a lui Tertulian, care se întreabă: „Quid Athenae Hierosolymis?” (Ce are Atena comun cu Ierusalimul?). Această atitudine negativă provine mai ales dintr-o precauție de a evita un sincretism cu orice preț între creștinism și elenism, pentru că, pe de altă parte, în interpretarea „apologetilor”, a școlii din Alexandria și îndeosebi a lui Origen, cultura și filosofia greacă au o valoare pozitivă. Socrate, Heraclit și Platon sunt

citați pentru rolul lor de „pedagogi” în lumea păgână, iar chipurile lor sunt pe pereții exteriori ai bisericilor din Moldova și Bucovina. Sfântul Vasile cel Mare recomandă tinerilor creștini lectura filosofilor greci, din care să culeagă discernământ înțelepciunea lor. Există deci o „preparație evanghelică” în spațiul uman, pe care Biserica nu putea să o excludă.

Acest lucru se poate observa mai bine în perioada marilor sinteze teologice patristice. Sfinții Părinți nu au fost împotriva culturii, ci tocmai pentru preluarea și convertirea valorilor clasice. Această nu înseamnă că creștinismul nu a venit în conflict cu elenismul. Se cunoaște efortul lui Iulian Apostatul de a reconcilia elenismul cu ajutorul filosofiei lui Plotin.

În această întâlnire dintre Evanghelie și cultură, există o dublă acțiune:

Pe de o parte, Evanghelia păstrează integritatea ei revelațională, dar pentru a comunica acest mesaj revelat, Biserica nu trebuie să ignore cultura indigenă, să impună o cultură străină, privilegiată, cu care ea este asociată din punct de vedere istoric. Credința germinează și crește în sânul unei anume culturi. Ea are o cultură în mod creator, respectând identitatea și particularitatea fiecărei persoane sau comunități umane.

Pe de altă parte, propovăduirea Evangheliei rămâne totdeauna un „semn și miracol”, adică pune în discuție caracterul absolut al oricărei culturi, națiuni sau ideologii. Misiunea rămâne fidelă identității Evangheliei, caracterului ei unic, supunând cultura unui proces de „transcendentare”, după modelul Întrupării.

Așadar, nici înstrăinare față de valorile etice, culturale și ideologice există, nici juxtaapunere sincretistă, ci o asumare critică, din care să reiasă o identitate nouă, cu o particularitate istorică, culturală. Biserica se prezintă ca o comună inclusivă, deschisă tuturor popoarelor, tocmai prin faptul că este indigenă în fiecare cultură. Fără să distrugă identitatea etnică și culturală a persoanelor și națiunilor, Biserica le dă o altă dimensiune și identitate, aceea a unității ontologice în Hristos (Gal. 3, 28).

d) Lumea și exigențele ei.

Chemarea Bisericii este nu numai să cunoască „lumea” către care este trimisă, ci și să vestească acesteia numele Celui ce atât de mult a iubit lumea, „încât pe Fiul Său Unul-Născut, ca oricine crede în El să nu moară, ci să aibă viață veșnică” (In. 3, 16). Această „lume” seculară nu poate fi definită exclusiv ca „spațiu de misiune” necreștin, ci, mai degrabă, ca situația umană în care Evanghelia lui Hristos nu a devenit încă o putere de împăcare și de dreptate pentru oameni. În acest sens, „lumea” se poate găsi în cadrul unei națiuni sau culturi, în structurile moderne ale societății. *Procesul de secularizare, care însoțește civilizația tehnologică, folosirea ideologiei ca putere politică, toate acestea sunt semne ale „lumii”.*

Lumea este o temă misionară, deoarece venirea împărăției lui Dumnezeu este nedeșărită de luptele acestei lumi. Biserica este chemată, de aceea, nu numai să dea un sens și o interpretare adevărată evenimentelor care se produc în lume, ci și oamenilor de astăzi și să proclame reconcilierea; ci ea are și o sarcină pro-

acea de a discerne – în ciuda ambiguității acestor lupte – unde lucrează puterile împărăției lui Dumnezeu și unde sunt stabilite semnele ei ascunse. Dat fiind caracterul ambiguu al procesului care se desfășoară în luptele actuale ale lumii, Biserica angajată în Mișcarea ecumenică adoptă adesea o atitudine de pasivitate, neștiind cum să joace rolul de instrument al împărăției lui Dumnezeu. Totuși, întrezărind acel suspin al creației comparabil cu durerile nașterii (Rom. 8, 22-23), „Biserica” trebuie să trăiască în mijlocul acestor lupte, exercitând misiunea profetică ce le este proprie, adică: de a zice „da” la tot ce este conform cu împărăția lui Dumnezeu, așa cum Dumnezeu a descoperit-o în viața lui Hristos, și de a zice „nu” față de tot ce degradează demnitatea și libertatea ființelor umane și a oricărei creații vii. Ele sunt chemate să devină factor de pacificare într-o lume divizată, să adopte poziții etice și politice în sensul Evangheliei.

Cu evenimentele ce au urmat răstignirii lui Iisus, ceva radical nou s-a produs în istoria umanității, care poate fi numit o „nouă creație”. Au apărut puterea învierii și cea a vieții, de care nu sunt capabile puterile morții, învinse definitiv, căci „Cel ce este în voi este mai mare decât cel ce este în lume” (I In. 4, 4). *Învierea lui Hristos a transformat radical cadrul social al vieții umane.* Problema care se pune Bisericii este aceasta: să facă evident că proclamarea împărăției lui Dumnezeu înseamnă vestirea unei ordini de dreptate și libertate, care să pună în cauză puterile și structurile nedrepte ale acestei lumi. Biserica are nu numai rolul de a inspira eforturile creștinilor de a realiza o ordine de dreptate, ci și acela de a se deplasa spre cei marginalizați, victime ale puterilor de tot felul. Criteriul fundamental în relația cu puterea și în exercitarea puterii, este binele celor năpăstuiți și fără de putere. Biserica se face credibilă numai în măsura în care pune în cauză orice putere bazată pe nedreptate și oprimare.

Desigur, în acest domeniu al eticii sociale și politice, teologia trebuie să fie atentă la modul în care este folosită Biblia în interpretarea situațiilor istorice actuale. Cele două tendințe extreme: cea evanghelică fundamentalistă, care folosește un limbaj pur biblic, și cea contextuală, care recurge la un vocabular prea politic, se găsesc în tensiune permanentă. Adepții celei dintâi tendințe se întreabă: dacă istoria mântuirii coincide cu procesul de eliberare socială, atunci ce mai înseamnă Evanghelia pentru Biserică? Adepții celeilalte tendințe se întreabă: poate teologia să identifice care este modul în care Dumnezeu vorbește Bisericii prin lume?

În această tensiune, cuvântul de ordine al Bisericii este apelul la înțelepciune, tact pastoral și simplitate, urmând cuvântul lui Iisus: „Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbeii” (Mt., 10, 16). Înțelepciunea constă în aceea că Biserica știe să ia în considerare schimbarea politică și dezbateră ideologică care se desfășoară în contextul său. Practica sa este de a nu se pronunța în toate problemele politice și de a păstra o atitudine pastorală, lăsând astfel posibilitatea multiplelor opțiuni și a alternativelor variate. Biserica nu are răspunsuri și soluții finale în toate domeniile vieții. Probabil că aici constă geniul Ortodoxiei: de a evita riscul unui creștinism care dictează soluții sau impune sisteme sociale creștine, ignorând libertatea persoanei. Sarcina Bisericii nu este de a indica tipurile de societate umană sau de a sacraliza instituțiile politice ale vreunui regim, ci de a proclama o libertate totală inspirată de

Evangelie în fața oricărei organizații cu caracter politic și economic. Desigur, Biserica nu poate rămâne indiferentă în fața marilor scandaluri, violarea drepturilor omului, folosirea violenței, globalizarea economică, nedreptățile sociale, politice și rasiale, care apasă asupra omenirii de astăzi. Dar ea rămâne mereu în viziunea teologică a lumii, adică a prezenței reale a lui Dumnezeu în istorie.

Din această perspectivă teologică, se poate spune că există între Biserică și lume o permanentă tensiune, inevitabilă, pentru că Biserica admite caracterul relativ al lumii și „judecă” lumea pentru imanența și pentru insuficiența ei. Pe de o parte, ea „judecă” lumea, iar pe de alta, o consacră lui Dumnezeu, o împiedică de la nimicire, o pregătește pentru transfigurare. „Judecata”, adică spiritul său profetic și consacrarea, adică spiritul său liturgic, sunt două aspecte care aparțin raportului în care Biserica se găsește cu lumea.

Desigur, nu trebuie să se confunde spiritul profetic cu analizele sociale și politice de tot felul, care se multiplică în prezent și care pot masca realitatea istoriei umane. Biserica însăși poate închide ochii și poate declara că pacea, dreptatea și libertatea domnesc acolo unde de fapt nu există pace, dreptate și libertate adevărată. Tocmai de aceea, Biserica, pentru a putea identifica semnele prezenței și ale acțiunii lui Dumnezeu printre oameni, are nevoie de un ochi deschis și curat, de discernământ insuflat de Duhul Sfânt, Duhul Adevărului (Efes. 4, 12).

3. Misiunea, ca zidire a „Trupului” – Biserica

Ortodoxia a înțeles noțiunea de misiune într-o perspectivă eccleziologică foarte bine determinată. Această perspectivă comportă câteva elemente esențiale:

(a) Biserica este parte integrantă din mesajul Evangheliei, deoarece convertirea nu este altceva decât un act de incorporare în trupul lui Hristos, desigur, ca răspuns personal la cuvântul lui Dumnezeu, care constituie sămânța, conținutul credinței (Mt. 13, 1-30). Credința înseamnă a exista altfel, înseamnă a intra în legământul pe care Dumnezeu îl are cu poporul Său, pecetluit cu jertfa lui Hristos: „Căci prin El avem și unii și alții apropierea către Tatăl, într-un Duh” (Ef. 2, 18). Convertirea, acest „schimb ontologic”, este posibilă numai înăuntrul unei comunități noi (Ef. 2, 14-18), care este instrumentul și semnul comuniunii Sfintei Treimi: „Credincios este Dumnezeu, Care v-a chemat la comuniune cu Fiul Său, Iisus Hristos, Domnul nostru” (I Cor. 1, 9).

Biserica văzută, fizică, istorică, are ca parabolă comuniunea Sfintei Treimi. Dumnezeu este comuniune de persoane, iar Biserica este chemată să reproducă în viața ei această comuniune trinitară și unitară a lui Dumnezeu. Ea este comunitatea umană care trăiește din cea dintâi comuniune divină, care este Sfânta Treime. Întreaga ei misiune, în chip special Sfintele Taine, sunt orientate în această direcție. Tainele de inițiere – Botezul, ungerea cu Sfântul Mir, Împărtășania – care formează un ritual unic și care se săvârșesc numai în legătură cu Liturgia, sunt Taine de incorporare într-o comunitate liturgică determinată de apartenența reală la poporul lui Dumnezeu. Celelalte Taine și ierurgii urmăresc de asemenea restabilirea raporturilor slăbite sau întrerupte, dintre Dumnezeu și această comunitate.

III. CULTELE RELIGIOASE DIN ROMÂNIA

Odată cu înfăptuirea Statului român modern, după anul 1859 și mai ales după adoptarea Constituției din 1866, Biserica Ortodoxă a fost proclamată drept religia dominantă în stat. Crearea României Mari la 1 Decembrie 1918 și înglobarea în granițele statului român a unor minorități naționale relativ numeroase, ca și a unor noi confesiuni, a adus cu sine din Transilvania, după modelul Statutului lui Andrei Șaguna, principiul autonomiei cultelor față de Stat. Constituția României din 1923 menținea în continuare caracterul dominant al Bisericii Ortodoxe Române dar, alături de aceasta, ca biserică națională era proclamată și Biserica Greco-Catolică. Celorlalte culte, denumite istorice, li se garanta libertatea religioasă.

Pentru prima dată în istoria României se elaborează o lege a cultelor în anul 1928. Legea prevedea la art. 25 că „Statul are asupra tuturor cultelor dreptul de supraveghere și control, care se va exercita prin Ministerul Cultelor”.

Decretul Lege nr. 177/1948, care se referă la situația și regimul general al cultelor, a îngăduit mult activitatea Bisericii.

După 1989, Constituția României din 8 decembrie 1991 și revizuită în anul 2003 proclamă egalitatea în drepturi „a tuturor cetățenilor”.

Art. 29 din Constituție este cel mai important în privința cadrului de manifestare a vieții religioase.

La Anexele lucrării „Viața religioasă din România”, ediția a II-a, coordonator Dr. Adrian Lemeni, Ed. Bizantină, București, 2005, p. 239, sunt enumerate cultele recunoscute în România:

1. Biserica Ortodoxă Română;
2. Episcopia Ortodoxă Sărbă din Timișoara¹;
3. Biserica Romano-Catolică;
4. Biserica Română Unită cu Roma, Greco-Catolică;
5. Arhiepiscopia Bisericii Armene;
6. Biserica Creștină Rusă de rit vechi din România;
7. Biserica Reformată din România;
8. Biserica Evanghelică C.A. din România;
9. Biserica Evanghelică Lutherană S.P. din România;

¹ Trebuie adăugat aici și Vicariatul Ortodox Ucrâinean, cu sediul la Sighet, cu două protopopiate la Sighet și Lugoj, care cuprinde 33 de parohii, 33 de locașuri de cult și o mănăstire la Rona de Sus, jud. Maramureș, aproximativ 53.300 de credincioși.

10. Biserica Unitariană din Transilvania;
11. Uniunea Bisericilor Creștine Baptiste din România;
12. Biserica Creștină după Evanghelie din România - Uniunea Bisericilor Creștine după Evanghelie din România;
13. Biserica Evanghelică Română;
14. Uniunea Penticostală - Biserica lui Dumnezeu Apostolică din România;
15. Biserica Creștină Adventistă de Ziua a șaptea din România;
16. Federația Comunităților Evreiești din România;
17. Cultul Musulman;
18. Organizația religioasă Martorii lui Iehova.

Pe lângă aceste culte, pe baza normelor legale ce reglementează domeniul asociațiilor fără scop lucrativ, Ministerul Culturii și Cultelor - Secretariatul de Stat pentru Culte a avizat înființarea unor asociații și fundații religioase. Dintre acestea amintim:

- a) Biserica Ortodoxă de stil vechi din România;
- b) Asociația adventiștilor de ziua a șaptea. Mișcarea de reformă;
- c) Adunarea Spirituală Națională a Baha'ilor din România;
- d) Asociația Religioasă Nazarineană;
- e) Biserica lui Iisus Hristos a Sfinților din zilele din urmă (Mormonii).

Deoarece situația Bisericilor istorice (respectiv Biserica Ortodoxă Română, Biserica Catolică, Bisericile protestante, Biserica Armeană, Cultul mozaic și Cultul Musulman) constituie obiectivul altor discipline, noi ne vom ocupa doar de cultele neoprotestante și mișcările religioase noi.

3.1. Cultele neoprotestante

3.1.1. Biserica baptistă

Cultul baptist face parte din mișcarea baptismală, fiind cea mai reprezentativă grupare a acestei mișcări.

În forma în care se cunoaște astăzi, baptismul a apărut în secolul al XVII-lea. Actul de naștere propriu-zis al baptismului a fost semnat în Olanda, veriga intermediară între anabaptiști și baptiști fiind menoniți. Presupusul întemeietor al cultului baptist este John Smith, inițial conducător al unei biserici separatiste engleze. În 1606 John Smith emigrează în Olanda unde, probabil sub influență menonită se convinge de nevalabilitatea botezului pruncilor și se autobotează după care îl botează "prin stropire" și pe aderenții săi.

II. — CITEVA REPERE ISTORICE ALE FENOMENULUI CONTESTATAR RELIGIOS

Autori de „sectologii”, dintre cele două războaie mondiale, n-aveau prea multe date despre fenomenul sectar. Era firesc să fie așa, deoarece mass-media nu avea o dezvoltare și o răspindire ca în zilele noastre. Studii și articole după cel de-al doilea război mondial, la început, arătau că de fapt „sectele nu au istorie pentru că sînt trecătoare”. Or, lucrurile s-au schimbat, dacă n-au avut istorie la noi, au avut un început, un apogeu și un sfîrșit ca orice mișcare. Unele secte sau grupări religioase au constituit motiv de persecuție în regimurile trecute și o permanentă concurență de racolat adepți. Or, odată cu intrarea lor în legalitate prin recunoașterea funcționării, vorbim de culte neoprotestante egale în fața legii într-un raport de egalitate între ele, dar și cu obligația respectării credincioșilor celorlalte și stăvilirea prozelitismului. De aceea, după Legea cultelor (1948), putem vorbi de o nouă orientare în regimul cultelor. Ele au dreptul de a-și exercita cultul, dar și îndatoriri față de Patrie ca cetățeni egali în drepturi și responsabilități. În climatul religios din România, cultele se cunosc între ele, conducătorii lor se respectă, se știe învățătura sau concepția fiecăruia și este o necesitate ca fiecare credincios să fie loial țării în care își duce existența, fie că este român din neam în neam, fie că aparține unei naționalități conlocuitoare. Această nouă situație schimbă și optica, în general, și face să se respecte fiecare credincios în parte. De aceea, fiecare cult are un istoric, o obîrșie și un scop totodată, iar rădăcinile trebuie căutate pentru a se da răspuns și a se găsi soluții în cazul propagandei sau prozelitismului arbitrar, în practica sectelor.

a) Neascultarea și mîndria — izvorul rătăcirii. — Contestarea, opoziția sau pretenția de a fi ca Ziditorul, apare încă dinainte de organizarea Universului. Este vorba de căderea lui Lucifer, din cauza mîndriei și a slujitorilor săi. Arhanghelul Mihail, în cuvinte îngerești, a rostit celor fără de trup: „Să stăm bine, să stăm cu frică...” și atunci satana, ca un fulger a căzut din cer (Luca X, 18).

b) Duhurile rele au căutat totdeauna să întunece în om chipul și asemănarea cu Dumnezeu, iar în Grădina Edenului vrăjmașul se apropie de zidirea minilor lui Dumnezeu, ispitindu-i cu arma sa, mîndria: „... v-a interzis să mîncăți din rodul Pomului pentru a nu ajunge ca El...” (Facere III, 2—7).

A. Vechiul Testament. — ① După căderea în păcat, din cauza neascultării, și natura s-a vitregit (Rom. VIII, 22), iar dușmanul vieții, diavolul,

conform libertății limitate pe care o are de la Dumnezeu, și-a continuat activitatea paralel cu Providența divină. Ucidera lui Abel de către Cain (Fac IX, 1—16); Potopul etc. (Facere VII, 10—24), nelegiuirile Sodomei și Gomo (Facere XIX, 12—29) sînt cîteva exemple (Facere IV—VIII).

② O dată cu chemarea lui *Auraam*, treptele Descoperirii lui Dumnezeu capătă contur (Facere XII, 1), dar ispititorul acționează și se înfățișează chiar în fața Ziditorului, așa cum este cazul lui Iov (Iov II, 1).

Fiecare etapă a Revelației din Vechiul Testament este bîntuită de cel și-a pierdut menirea pentru care a fost creat. Vrajmașul intervine în istoria biblică, este prezent între frații lui Iosif (Facere XXXVII, 1—28) și adîncește prăpastia între sufletul omului și Dumnezeu prin închinarea la natură, însuflețirea astrilor, jertfe către animale, crearea idolilor pînă la perfecțiunea lor în zei și zeițe... „muți și surzi...” (Rom. I, 25).

③ Nici poporul ales nu este scutit de asemenea fenomen. După patru sute de ani de robie egipteană, Moise este tăgățuit că ar fi ales al lui Dumnezeu și vrăjitorii și contestatarii Egiptului săvîrșesc lucruri uluitoare pentru demonstra originea divină a faraonilor și înțelepților lor. În umbra tuturor stătea diavolul. Satana, mai tîrziu găsește chiar prilejul înlocuirii credinței în Dumnezeu cel adevărat (III Regi XVIII, 37) cu zeități egiptene, mai ales cele reprezentate prin vitelul de aur (Facere XXXII, 1—14). Încercarea de înlăturare a preoției de vocație, harică a lui Dumnezeu — preoția lui Aron — cu ale ei ai comunității necunoscătoare și credule este o abatere: cazul lui Core, Data și Abiron, dar Dumnezeu nu întîrzie să le trimită pedeapsa: dacă Lucifer a căzut din cer, slujitorii săi Core, Datan și Abiron au fost înghițiți de pămînt de vii (Numeri XVI, 32—35). Perioada premoaică și mozaică, ca și regii judecătoria, este o perioadă de instituire a cultului divin și de instalare a preoției de vocație, toiagul lui Aaron (Numeri XVII).

④ Vremea profetilor are o arie mai largă. Pe lîngă grupările separatiste ale poporului biblic, intervin contactele cu alte împărății. Robiile și exilul (babilonean, asirian, sirian etc., precum și cucerirea romană) încearcă desființarea cultului adus lui Iahve cu ceremonii în cinstea zeităților naturii. Așa cum Moise își însușise cultura Egiptului, profetii capătă experiența și știința altor neamuri (hititii, sirienii, babilonienii, caldeii etc.). iar punctul central al profetilor este eliberarea, izbăvirea: acestea, însă, nu-s temporale, ci veșnice prin venirea lui Mesia (Isaia LIII; Ezechiel I; Daniil I; Ieremia I).

O imagine sugestivă în privința cultului și exercitării lui, a slujitorilor cu chemare (preoții) și a profitorilor și a falșilor închinători, ne-o dă momentul jertfei lui Ilie de pe Muntele Carmel (III Regi XVIII, 38—40).

În afara profetilor faptei (Ilie, Elisei etc.) profetii mici pun în valoare misiunea preoților cu vocație în mijlocul poporului și sînt neiertători față de falșii profetii: „... căile Domnului sînt drepte: cei drepti umblă pe acestea, cei răzvrătiți cad pe ele” (Osea XIV, 9). „... poporul pierde din lipsă de cunoaștere...” iar destrăbălarea, beția și desfrînarea iau mințile omului” (Osea IV, 6, 11). Alții prooroci sînt și mai neiertători: „Așa vorbește Domnul despre proorocii care rătăcesc pe poporul meu, care, dacă sînt îmbuibăți vestesc pacea iar dacă nu li se pune nimic în gură propovăduiesc războiul sfînt... Văzătorii vor fi dați de rușine, ghicitorii vor roși și toți își vor aco-

peri barba... Ascultați dar lucrul acesta... voi, cărora vă este scîrbă de dreptate și care suciți tot ceea ce este drept; voi care zidiți Sionul cu sînge și Ierusalimul cu nelegiuire. Căpeteniile cetății judecă pentru daruri, preoții lui învață pe popor pentru plată și profeții proorocesc pentru bani; și mai îndrăznesc apoi să se bizuie pe Domnul și spun: „Oare nu este Domnul în mijlocul nostru? Nu ne poate atinge nici o nenorocire!” (Mica III, 5, 7, 9—11). „Vai de păstorul de nimic care își părăsește oile...” (Zaharia XI, 17). „Căci buzele preotului trebuie să păzească știința și din gura lui se așteaptă dreaptă învățătură, pentru că el este un sol al Domnului oștirilor” (Maleahi II, 7).

⑤ Perioada profeților și în același timp a Vechiului Testament se încheie cu Sfîntul Ioan Botezătorul. Botezul săvîrșit de el sau în numele practicii „pocăinței” lui este luat astăzi etalon de către nenumărate secte zise creștine. Însuși Ioan mărturisește: „Cel ce vine după mine vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc” (Matei III, 11). Focul este învierea Mîntuitorului, arderea omului celui vechi, dezbrăcarea lui de „haina păcatului și îmbrăcarea în Hristos: „Cîți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați și-mbrăcat” (Gal. III, 27). Sfîntul Ioan are cuvinte de dojană pentru cei instabili, curioși și ispititori, farisei, saducheii și alții. „Pui de vipere de ce fugiți de minia viitoare” (Matei III, 7) ... orice pom care nu face rod bun se taie și se aruncă în foc...” (Luca III, 9).

Iată atîtea exemple de opunere, contestare, falsificare sau impunere de „dumnezei” străini și „terafimi de tot felul” (I Samuel XIX, 13). Totdeauna s-au încercat influențe străine asupra adevărului revelat, pe de o parte, pe de altă parte, aceeași forță a răului și armă a satanei, mîndria, a încercat să ducă lumea în întuneric. Acum apare și o literatură fantezistă (apocrifele) pentru a abate poporul de la adevăr.

B. Noul Testament. — În cărțile canonice ale Noului Testament, mîndria, așa cum vom vedea, a fost „întărită” de diavol cu egoismul și avaritia. Fenomenul sectar biblic apare bineconturat în epoca Mîntuitorului. Satana, crezînd că Noul Adam, Iisus Hristos, ar fi numai om cu puteri supranaturale, nu Dumnezeu-îtrupat, se apropie de El, ca oarecînd de Adam cel din Eden oferindu-i splendorile acestei lumi: slava, bogăția, „ajutorul” și „colaborarea” sa. La această ofertă, Domnul răspunde: „...înapoia Mea satano, Domnului Dumnezeului tău trebuie să te închini...” (Matei V, 10). Acelaș procedeu al vrăjmașului diavol îl folosesc sectarii pentru ruperea unor credincioși din sinul altor culte.

① Planul „strategic” al sectarismului de astăzi este ușor de sesizat chiar în timpul Mîntuitorului.

a) Secta sau partida fariseilor era constituită din arhieriei și supușii lor. Nu mai credeau în Legea veche, dar o foloseau în scopurile lor personale. Nu pricepeau nimic despre viața de dincolo, — vorbeau despre înviere. Ingeri (Fapte XXIII, 8), în schimb „îngrijeau mormintele” și respectau tot ceremonialul: aduceau jertfe, posteau, se rugau prin piețe și pe la toate colțurile să-i vadă lumea (Luca VII, 30). Se cunosc și nume triste: Ana și Caiafa cei care au semnat sentința de moarte a Mîntuitorului Hristos (Ioan XVIII, 12—24). De fapt, „falsitatea credinței” lor o arată chiar Domnul nostru

Iisus Hristos (Matei XXIII, 2; Luca XI, 37—54). Dintre cei crescuți între aceștia, din seminția lui Levi, s-a ridicat Saul, fariseu după credință (Fapte XXIII, 6; XXVI, 5), cel care avea să devină vas ales și apostol al neamurilor (Fapte IX, 15). De asemenea învățatul Gamaliil făcea parte din partida lor, dar, așa cum se știe, era destul de liberal (Fapte V, 34).

b) Opuși fariseilor erau saduchei (de la Sadoh) care respectau ceremoniile vechi, erau preocupați de spiritul legii mozaice și observau intens căsătoria de levirat, nu credeau în înviere (Marcu XII, 18—25), nici în ingeri, nici în duh (Fapte XXIII, 8).

c) În afara fariseilor și saducheiilor, la Curtea regelui se afla grupul irodienilor cei ce respectau rânduiala Tronului ca poruncă a părinților. Sfetcicii și apropiatii, tilmacii și oamenii de încredere răspundeau cerințelor templului și fixau zilele de sărbători, respectând mai ales Sabatul. Dintre aceștia mulți au venit la Mântuitorul și au făcut parte dintre cei 70 de ucenici (Luca X, 1—24), unii aveau rude „între slujnice” (Ioan XVIII), alții erau „ucenici în ascuns”: Cazul lui Nicodim (Ioan III, 1—11) și Iosif din Arimateia (Ioan XIX, 38), Maimari ai sinagogilor etc. (Luca VIII, 40—42; 49—56).

d) Tot în serviciul stăpînirii erau și vameșii, care, deși urîți de popor, respectau ceremoniile și totodată erau receptivi la noutăți. Dintre aceștia cunoaștem pe „trăitorul rugăciunii” și cel care s-a întors îndreptătit la casa sa (Luca XVIII, 10), Zaheu-vameșul cel izbăvit (Luca XIX, 2) și mai ales Sf. Ap. Matei (Matei X, 3). Vameșii înțelegeau mai bine durerile poporului decât fariseii care erau fanatici și saduchei care erau higoți (Matei XVI, 6).

e) Altă partidă mai practică și care se ocupa cu observarea ceremoniilor zilnice sau anuale era a „Tîlcuitorilor legii”, bătrînii și fruntașii poporului (Luca V, 21; VII, 30). Pe lîngă „laudele” zilnice și jertfele de expiere, aceștia se ocupau cu scrierea și copierea „poruncilor” în diferite limbi. La ei, în sărbătorile mari, veneau evreii și prozelitii din întreaga lume greco-romană de atunci (Cei 70 — Septuaginta). Ei aveau ca ajutoare „zarafii, vînzătorii de vite și păsări” cărora Mîntuitorul le adresează cuvinte grave: „... ați făcut din Casa Tatălui Meu peșteră de tilhari...” (Ioan II, 16).

f) Tot în timpul Mîntuitorului se întîlnesc: nazareii cei afierosiți Domnului (Luca II, 23), zeleții sau ziloții — cu rîvnă specială, Simon (Luca VI, 15), fameni — femei sau bărbați (Ieremia XXXVIII, 7), fameni — făcuți pentru Împărăția cerurilor (Matei XIX, 12, Fapte VIII, 27).

g) Eunucii sau paznicii de încredere erau o grupare deosebită în lumea de atunci și pînă în zilele noastre, în diferite religii.

h) Trebuie menționat și faptul că Mîntuitorul Hristos n-a refuzat rugăciunea și a oferit dumnezeiescul său ajutor și altor partide religioase, printre care: samarinenilor — cu religie dualistă (Ioan IV); cananeenilor — cu vechi culte (Matei XV, 21—28) și chiar romanilor stăpînitori, tămăduindu-i (Matei VIII, 1—13); pe Pontiu Pilat (14—38) asigurîndu-l că „Împărăția Mea nu-i din lumea aceasta...” (Ioan XVIII, 36), iar pe Cezar (Tiberiu 14—37) să i se dea ceea ce este al său (Matei XXII, 21).

i) Însă cei mai respectați de către popor în timpul lui Iisus Hristos și pînă la căderea Ierusalimului (69—70), dintre care se bănuiește că a făcut parte și Ioan Botezătorul în pustia Iordanului, erau essenienii, trăitorii în

Iisus Hristos (Matei XXIII, 2; Luca XI, 37—54). Dintre cei crescuți între aceștia, din seminția lui Levi, s-a ridicat Saul, fariseu după credință (Fapte XXIII, 6; XXVI, 5), cel care avea să devină vas ales și apostol al neamurilor (Fapte IX, 15). De asemenea învățatul Gamaliil făcea parte din partida lor, dar, așa cum se știe, era destul de liberal (Fapte V, 34).

(b) Opuși fariseilor erau saducheii (de la Sadoh) care respectau ceremoniile vechi, erau preocupați de spiritul legii mozaice și observau intens căsătoria de levirat, nu credeau în înviere (Marcu XII, 18—25), nici în îngeri, nici în duh (Fapte XXIII, 8).

(c) În afara fariseilor și saducheilor, la Curtea regelui se afla grupul irodienilor cei ce respectau rânduiala Tronului ca poruncă a părinților. Sfetnicii și apropiații, tîlmacii și oamenii de încredere răspundeau cerințelor templului și fixau zilele de sărbători, respectînd mai ales Sabatul. Dintre aceștia mulți au venit la Mîntuitorul și au făcut parte dintre cei 70 de ucenici (Luca X, 1—24), unii aveau rude „între slujnice” (Ioan XVIII), alții erau „ucenici în ascuns”: Cazul lui Nicodim (Ioan III, 1—11) și Iosif din Arimateia (Ioan XIX, 38), Maimari ai sinagogilor etc. (Luca VIII, 40—42; 49—56).

(d) Tot în serviciul stăpînirii erau și vameșii, care, deși urîți de popor, respectau ceremoniile și totodată erau receptivi la noutăți. Dintre aceștia cunoaștem pe „trăitorul rugăciunii” și cel care s-a întors îndreptățit la casa sa (Luca XVIII, 10), Zaheu-vameșul cel izbăvit (Luca XIX, 2) și mai ales Sf. Ap. Matei (Matei X, 3). Vameșii înțelegeau mai bine durerile poporului decît fariseii care erau fanatici și saducheii care erau bigoți (Matei XVI, 6).

(e) Altă partidă mai practică și care se ocupa cu observarea ceremoniilor zilnice sau anuale era a „Tîlcuitorilor legii”, bătrînii și fruntașii poporului (Luca V, 21; VII, 30). Pe lîngă „laudele” zilnice și jertfele de expiere, aceștia se ocupau cu scrierea și copierea „poruncilor” în diferite limbi. La ei, în sărbătorile mari, veneau evreii și prozelitii din întreaga lume greco-romană de atunci (Cei 70 — Septuaginta). Ei aveau ca ajutoare „zarafii, vînzătorii de vite și păsări” cărora Mîntuitorul le adresează cuvinte grave: „... ați făcut din Casa Tatălui Meu peșteră de tîlhari...” (Ioan II, 16).

(f) Tot în timpul Mîntuitorului se întîlnesc: nazareii cei afierosiți Domnului (Luca II, 23), zeloții sau ziloții — cu rîvnă specială, Simon (Luca VI, 15), fameni — femei sau bărbați (Ieremia XXXVIII, 7), fameni — făcuți pentru Împărăția cerurilor (Matei XIX, 12, Fapte VIII, 27).

(g) Eunucii sau paznicii de încredere erau o grupare deosebită în lumea de atunci și pînă în zilele noastre, în diferite religii.

(h) Trebuie menționat și faptul că Mîntuitorul Hristos n-a refuzat rugăciunea și a oferit dumnezeiescul său ajutor și altor partide religioase, printre care: samarinenilor — cu religie dualistă (Ioan IV); cananeenilor — cu vechi culte (Matei XV, 21—28) și chiar romanilor stăpînitori, tămăduindu-i (Matei VIII, 1—13); pe Pontiu Pilat (14—38) asigurîndu-l că „Împărăția Mea nu-i din lumea aceasta...” (Ioan XVIII, 36), iar pe Cezar (Tiberiu 14—37) să i se dea ceea ce este al său (Matei XXII, 21).

(i) Însă cei mai respectați de către popor în timpul lui Iisus Hristos și pînă la căderea Ierusalimului (69—70), dintre care se bănuiește că a făcut parte și Ioan Botezătorul în pustia Iordanului, erau essenienii, trăitorii în

de la Qumran, începînd cu 1947.

(j) Sînt mulți alții menționați de către Mîntuitorul, unii formalisti, dar și înșelători — șarlatani cei care se fac păstori, oi fiind sau chiar năimiții (Ioan X, 12). De asemenea sînt apreciați prozelitii (Fapte II, 10) — cei care simpatizau cu legea mozaică; elenistii, eclectici (Ioan XII, 20), cei care combinau mozaismul cu cultura și filozofia greacă.

43

Ceea ce este de reținut o constituie simplul fapt că sectele de atunci ca și sectarii de astăzi au fost, sînt și vor fi sincretiști, eretici eclectici, iar schismaticii niște revoltați. Așadar, trecerea șuvoiului sectar din Vechiul în Noul Testament și continuarea lui pînă în zilele noastre nu constituie o surpriză. De aceea nu se pot face delimitări că unele secte ar aparține Vechiului Testament, iar altele Noului Testament. Le clasificăm noi, în vederea studierii lor, nicidecum pentru originalitate.

(2) În vremea Sfinților Apostoli fenomenul contestatar sectar crește pînă la persecuții, înșelări, intrigi, procese, condamnări, martiraj și ucideri. „Va veni vremea cînd vă vor bate, vă vor scoate din sinagogi... și omorîndu-vă vor crede că fac dreptate... dar să nu vă temeți. Cine rabdă pînă la sfîrșit acela se va mîntui” (Matei X, 17; Ioan IX, 22).

(a) Cazul tipic al „trădării și vînzării” este Iuda Iscarioteanul, care deși apostol, nu a înțeles pe Mîntuitorul, ci l-a vîndut (Luca XX, 21) și spînzurare și-a agonisit (Matei XXVII, 5). Mama fiilor lui Zevedei credea că Mîntuitorul ar putea fi un împărat lumesc și vrea să-și asigure fiii săi (Matei XX, 20—28). Mîntuitorul Hristos, în ultimul an de activitate pămîntească, ne lasă testamentul unității, deși știa că vor urma dezbinări, certuri, contestări (Ioan XVII, 19—21).

(b) Însăși „ierarhia” sectară își are originea la Simon Magul, continuatorul „apostoliei” lui Iuda și urmașul popilor lui Baal din veacul lui Ilie (III Regi, XX). Cu Simon Magul (Fapte VIII, 9—24) începe înlocuirea vocației preoției, punerea în locul slujirii „profesiei” sau meseriei de slujbaș bisericesc, încît pînă astăzi „simonia” este păcat și va fi pînă la sfîrșitul veacurilor. Menționăm și cazul de necinste și minciună al soților Anania și Safira (Fapte V, 1—11).

(c) În perioada apostolică, mai ales în lumea greco-romană, dezbinările au continuat. Sf. Apostol Pavel descrie cu amărăciune cele patru partide din sinul comunității creștine din Corint pe care reușește, înainte de a cădea acestea în erezie, să le împace și să redea turmei liniștea și pacea lui Hristos (I Cor. I, 10—13; III, 3—9; IV, 6; II Cor. VI, 14—17).

(d) Nici iudeii convertiți la creștinism nu renunțau la unele practici. Mai mult, cereau și altora obligativitatea ceremonialului mozaic, fapt care a dat naștere la dispute chiar între Apostoli, dispute care, evident au fost rezolvate și încheiate de Sinodul apostolic (49—50) hotărîndu-se: creștinii nu trebuie supuși circumciziei; să nu consume carnea animalelor sugrumate; și să se ferească de desfrînare. Sf. Pavel a fost aprig apărător al integrității persoanei (I Cor. XI, 23; XV, 3; Gal. I, 11—12) și cu toată opoziția multora

(II Cor. X, 4—5; XI, 16—33), el ne-a dat pildă de a pedepsi și a ierta: cazul cu incestuosul din Corint (I Cor. V, 1; II Cor. II, 5—11). Apostolul dă satane pe cei care „predică” altă evangheliă (Gal. I, 8); pe creduli — cei ce cred în basme (I Tim. IV, 7); pe vrăjitori, Elima (Fapte XIII, 6—8), Dimitrie-argintarul (Fapte XIX, 21—41) și deplînge pe apostaziați și lapsi: Dima (II Tim. IV, 10), Imineu și Alexandru (I Tim. I, 20) etc.

(c) Alți contestatari se refereau la învățătură, neînțelegînd învierea sau socotind-o *împotriva rațiunii* (I Cor. XV, 12—58). Apostolul Pavel arată că învierea este taina dumnezeirii, fiindcă Dumnezeu este existență, iar învierea trupurilor este și firească (I Cor. XVI, 16).

(f) Unii practicieni forțau firea lor oprind *căsătoria* (neognosticii) sau consumarea unui fel de hrană, carnea de exemplu (I Tim. IV, 1—4). Se pot adăuga la aceste exemple și altele, reținînd că în epoca apostolică sînt cazuri, izolate, evident, de continuarea partidelor religioase, sectelor și fracțiunilor sau grupărilor anarhice din iudaism sau contactul acestuia cu elenismul. Nu numai Apostolul neamurilor, ci și ceilalți apostoli caută pacea în primele comunități. Matei scrie Evanghelia pentru *iudeii nedumeriți* asupra persoanei lui Iisus Hristos; Marcu, la fel; Luca explică „păgînilor” deșertăciunea credințelor vechi; prin Evanghelia adresată lui Teofil și prin Faptele Apostolilor se încearcă primele pagini de istorie bisericească creștină, iar Apostolul iubirii răspunde cu Prologul-Logos și Evanghelia sa cugetătorilor religioși falși, „evangelizatorilor fără apostolie și trimitere”, profetilor mincinoși (Ioan I, 1—18; I Ioan II, 17—19) și antihriștilor de toate categoriile (II Ioan, verset 7). Același apostol potolește delirul „vizionarilor și visătorilor” Epocii apostolice prin răspuns concret la atîtea „apocalipse” și scrieri apocrife prin *Descoperirea sa* (Apoc. I, 1—3).

[3] În perioada postapostolică grupările respective încep să-și formeze o concepție proprie, fie din amestecul învățăturii lor cu Evanghelia, fie preluînd idei sau practici din mozaism, adaptîndu-le noilor condiții de viață din Imperiul Roman, de la împăratul Traian (98—117) pînă la Constantin cel Mare (306—337). O dată cu adaptarea, a intervenit fenomenul negării și falsificării, deci s-a trecut de la faza de cunoaștere, la poziția de erezie — abateră de la credință sau falsificarea Evangheliei — cînd Biserica a trebuit să ia măsuri concrete pentru demascarea și înlăturarea greșelilor. Totodată începe selectarea scrierilor sfinte și alcătuirea canonului Noului Testament, tocmai pentru a avea și un document scris, fiindcă transmiterea orală era contestată. O întreagă rețea de transcrieri s-a declanșat în Biserica primară și datorită persecuțiilor din partea împăraților romani (54—313) și arderii manuscriselor cu texte sfinte. De acum istoria bisericească consemnează aparițiile ereziilor nelipsite pînă astăzi, fiindcă orice erezie, sectă sau schismă nu este decît falsificarea credinței vechi în haină nouă și izbucnirea fumului în momente prielnice aprinderii gunoiului contestatar.

Avîndu-se în vedere cele două grupări contestatate (din perioada apostolică și postapostolică) putem vorbi de o contraofensivă din partea Bisericii. Această atitudine poate fi numită *apologie, polemică, răspuns ocazional sau hotărîre (sinod)* pentru lămurirea lucrurilor și apărarea dreptei credințe.

PROFEȚII DESPRE FENOMENUL SECTAR

30

- Fenomenul sectar nu este o noutate - profețit de Mântuitorul
- Inevitabilitatea fenomenului sectar - nu trebuie înțeleasă ca un fatalism, ci ca o profeție despre căderea în păcat.
- Lupta nu trebuie înțeleasă ca o luptă împotriva profeției ci ca o luptă împotriva păcatului.

1. Mt. 18, 7 "Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului acela prin care vine smintelile."

a. smintelile vor veni - nu trebuie să ne surprindă

b. vin prin oameni - mintea omului este pervertită

c. mare vinovăție poartă aceștia

2. 1 Tim 4, 1 "Dar Duhul grăiește lămurit că, în vremurile de apoi, unii se vor depărta de credință, luând aminte la duhurile cele înșelătoare la învățăturile demonilor."

"în vremurile de apoi" - argument cronologic

3. Mt. 24, 4 - 5; 23 - 24 *veri vers*

a. se vor substitui lui Hristos

b. vor face minuni

4. Mt. 7, 22 - 23 "Căci în ziua aceea: Doamne, Doamne au ne în numele Tău am proorocit și în numele Tău am scos demoni și în numele Tău minuni multe am făcut? / Și atunci voi răspunde: Niciodată nu v-am cunoscut!"

- profeții, exorcizare, minuni în numele fărădelegii

5. F. Ap. 20, 29 - 30

Depărtați-vă de la mine cei ce înșelă, făcând

a. lupi ... "Căci eu știu acest lucru, că după plecarea mea va intra, între voi, lupi înșelători, care nu vor cruța trupuri. / Și dintr-un voi să vă rădăciți și să vă rădăciți la ei."

b. sectarii se nasc din Biserică, trăind învățătură înșelătoare, ca să tragă pe neștiutori după ei

6. Mt. 7, 15 "Fieți-vă de păcătoși mincinoși, care vor să vă înșele de ei, dar Lupi în haine de oaie dinăuntrul sunt lupi răpitori."

7. 2P. 2, 1 - 3 *veri vers*

Hristos Însuși va fi contestat

8. 1 In. 2, 18 "Copii, este ceasul de pe urmă, și precum ați auzit că vine anti-hrist, iar acum mulți anti-hristi s-au arătat; deci aici cunoașteți noi că este ceasul de pe urmă"

9. 1 Cor. 11, 18 - 19

erezia = încercare; "orice rău are parte de bine"

"Căci numai rău aud că atunci când vă adunați în Biserică, între voi sunt dezbinări, și nu puteți crede."

Căci trebuie să fie între voi înerezii, ca să se învedeze

Mt 24, 4-5 - "Răspunzând Titus le-a zis: Vedeti, să nu vă amăgosiți
cineva.

Căci mulți vor veni în numele meu zicând: Eu sunt
Hristos, și pe mulți îi vor amăgi."

Mt 24, 23-24 - "Atunci, de vă va zice cineva: Iată, Mesia este aici
dincolo, să nu-l credeți.

Căci se vor ridica hristosi, mincinosi și prooroci mi-
nos, și vor da semne mari și chiar minuni, ca să amă-
gească pe cei ales, și pe cei aleși."

2 P. 2, 1-3 - "Dar au fost în popor și prooroci mincinosi, după cum și
voi voi fi răvătători mincinosi, care vor strecura eresuri pier-
toase, tânguindu-și chiar pe Stăpânul care i-a răscumprat, și
aduce lor groaznică pierire;

și mulți se vor lua după răvătăturile lor, totăte și, din
pricina lor, călele adevărului va fi hulit;

și din poftă de avere și cu curinte amăgitoare, ei vă vor
pe voi. Dar osânda lor, de mult pregătită, nu zăbovesc, și
pierzarea lor nu dormitează."

ATITUDINE^A FAȚĂ DE FENOMENUL SECTAR
DUPĂ SF. Scriptură.

51

① 1In 4, 1 -

"încercași duhurile adevărului"

② 1Tim. 4, 7

- ferire de ispite - nevoință spre credința adevărată

③ 2In. 10

- să nu-i primiți în casă: nici "Bun venit!"

④ Gal. 1, 7 - 8

- nici înger din cer să nu schimbe credința

1 In 4, 1 - "Tribuitor, nu dați crezare oricărui duh, ci cereați duhurile: dacă sunt de la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit în lume."

1 Tim 4, 7 - "Țar de bosmele cele lumesti și băbești, fereste-te și depin cu dreptă credință"

2 In. 10 - "Dacă cineva vine la voi și nu aduce învățătura aceasta, să nu-l primiți în casă și să nu-i ziceți: "Bun venit!"

Gal. 1, 7-8 - "Care nu este alta, decât că sunt unii care să tulbură și voie să schimbe Evanghelia lui Hristos."

Dar chiar dacă vei sau un inger din cer să-ți vestească altă Evangheliă decât aceea pe care o-am vestit-o - să fie anatemă!"

ATITUDINE FAȚĂ DE FENOMENUL SECTAR

DUPĂ SF. Scriptură.

31

① 1In 4, 1 -

- "încercași duhurile adevărului"

② 1Tim. 4, 7

- ferire de ispite - nevoință spre credința adevărată

③ 2In. 10

- să nu-i primiți în casă: nici "Bun venit!"

④ Gal. 1, 7 - 8

- nici înger din cer să nu schimbe credința

1In 4, 1 - "Tribuitorilor, nu dați crezare oricărui duh, ci cereți duhurile de
sunt ele la Dumnezeu, fiindcă mulți prooroci mincinoși au ieșit
în lume."

1Tim 4, 7 - "Țar de basmele cele lumesti și băbești, ferește-te și depin
cu dreptă credință"

2In. 10 - "Dacă cineva vine la voi și nu aduce învățătura aceasta,
nu-l primiți în casa și să nu-i ziceți: "Bun venit!"

Gal. 1, 7-8 - "Care nu este alta, decât că sunt unii care vă tulbură și
vă schimbă Evanghelia lui Hristos."

Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă
Evangheliă decât aceea pe care v-am vestit-o - să fie anatemă!

Curs 9.

Caracteristicile misiunii ortodoxe

Misiunea în Biserica Ortodoxă înseamnă, în primă și ultimă instanță, a vieții în Hristos. De aceea misionar în Biserica Ortodoxă este orice creștin, și începutul propovăduirii se face la botez.

A conștientiza câteva din trăsăturile propovăduirii ortodoxe, înseamnă de fapt, a înțelege chemarea și adevăratul înțeles al trăirii în Hristos.

1) Propovăduirea implică pentru cel ce propovăduiește o responsabilitate totală.

A propovădui înseamnă a binevesti din și cu toată ființa ta. Responsabilitatea propovăduirii înseamnă „răspunsul bun la înfricosata judecată a lui Hristos”.

Înțelegem „Vai mie dacă nu binevestesc” (1 Cor.9,16).

Propovăduirea este una din datoriile de care nu ne putem lepăda. Ea nu e un adaos, o povară în plus. Ea e sădită în noi și împlinirea ei, dacă, abia ne poate duce la cuvântul „Nu am slugi netrebnice, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem”. (Lc.17,10). „Nu.....,slugi netrebnice...”

2) Misiunea ortodoxă are un caracter de jertfă

Sf. Ap. Pavel spune „...pentru mine viața este Hristos, și moarte un câștig”. (Filip. 1,21). Dar Hristos nu înseamnă numai Biruință și Înviere, ci și Suferință, Răstignire, Cruce, Jertfă.

De aceea cel ce trăiește în Hristos, trebuie să fie pregătit și pentru jertfă. Orice lucrare în Hristos = jertfă.

„În lume necazuri veți avea...”

„Cel ce vrea să vină după Mine...”

Sf. Pavel : jertfă, suferință= laudă

„Nu mă sădă mie să nu-mi fie a mă lăuda decât în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită, iar eu pentru lume”. (Gal.6,14).

Jertfă = luptă „Lupta cea mare...”

Jertfa reiese și din cuvintele „a muri înseamnă câștig” (Filip 1,21).

Jertfa = baza propovăduirii în parohie.

3) Misiunea ortodoxă are un profund caracter liturgic

„Cuvântul rugăciunii – permanent prezent în propovăduire.

Propovăduirea = descoperirea lui Hristos liturgic, Hristos care se dăruiește în Biserică, nu un „Hristos al discursurilor”. Propovăduitor în Biserica Ortodoxă este numai cel care este chemat la slujba liturgică.

„Sola Scriptura” = cuvânt gol.

Propovăduirea nu înseamnă o înșiruire de versete, ci trăire celor sfinte dăruită celor din jur.

Medica = propovăduirea liturgică a cuvântului (D.Stăniloae).

4) Misiunea ortodoxă are un caracter duhovnicesc

Propovăduirea ortodoxă = descoperirea lui Hristos = creștere spre o comuniune mai plină cu El.

Misiunea Bisericii este de a uni organic și personal pe toți credincioșii ei cu Persoana Hristos.

Misiunea Bisericii este să facă din nevoințe și virtuți umane, metodele de viață ale popului; să țese virtuți divino-umane harice sufletul și viața poporului. „Ateismului” învârt și antropofagiei poleite a civilizației contemporane trebuie să le opunem personalități „purtătoare de Hristos”. Ascetismul civilizatoric în numele omului european med și desfigurat, în numele ateismului, civilizației, a lui antihrist trebuie să-i opunem creștină săvârșită în numele lui Hristos. Pentru aceasta, datoria principală a Bisericii noastre este aceea de a crea asceți, purtători de Hristos. Cuvântul care trebuie să se audă înăuntrul Bisericii este înapoi la asceți purtători de Hristos, la Sfinții Părinți.

Asceți sunt singurii misionari ai ortodoxiei. Ascetismul este singura școală misionară a ortodoxiei. Ortodoxia este asceză și viață. Dezvoltarea ascetismului personal și bisericesc pentru aceasta trebuie să fie misiunea internă a Bisericii. Parohia trebuie să devină un centru ascetic. Lucrul acesta îl poate face doar un preot ascet.

- Propovăduirea nu se termină cu un „Da, cred”, ci de aici începe.
- Propovăduirea nu caută adepți, ci credincioșii care Îl descoperă pe Hristos și vor tot mai mult să crească spre comuniunea deplină cu El.
- Propovăduirea să se facă potrivit stării fiecăruia „cu lapte v-am hrănit, nu cu bucate” (1 Cor. 3,2; 1 Petru 2,2).
- Propovăduirea înseamnă progres duhovnicesc și pentru propovăduitor și în cele din urmă mântuirea. Iac. 5,20 „cel ce l-a întors pe păcătos...”
- Aproape că putem spune că specific Ortodoxiei este mișcarea credincioșilor către propovăduitor și nu invers.

CARACTERISTICILE MISIUNII ETERODOXE

Caracteristicile misiunii catolice

1) Caracterul prozelitist

După Schisma cea Mare, Biserica Romano-Catolică a văzut în Bisericile eterodoxe, Biserici eretice care pot reveni la adevăr numai prin „întoarcerea” la catolicism, ceea ce spațiul etero-catolic a constituit „terra missionis”.

Singurul țel: *catolicizarea tuturor* – de aceea nu a existat pentru ei noțiunea de toleranță. Este interesant faptul că, prozelitismul se desfășoară tocmai acolo unde el nu este recunoscut.

În general, în terminologia teologică ecumenică prin misiune s-a înțeles propovăduirea credinței în rândul propriilor credincioși (misiune internă), respectiv printre necredincioși (misiune externă). Prin prozelitism = propovăduirea credinței proprii în mod agresiv în rândul tuturor creștinilor = desconsiderarea, nerespectarea credinței altora.

- Această atitudine a avut-o Biserica Romano-Catolică până la Conciliul II Vatican, cel puțin teoretic – Biserica Romano-Catolică a recunoscut celelalte Biserici creștine, iar Biserica Ortodoxă a fost numită Biserica-soră.

- Aceasta este atitudinea oficială, pentru că practic tendințele prozelitiste catolice nu au fost recunoscute.

- Problema s-a actualizat prin susținerea uniaticismului – Biserica Catolică s-a dovedit intolerantă.

- Tendința prozelitistă catolică se va menține atâta timp cât se vor rezolva unele probleme de eclesiologie catolică.

2) Caracterul centralist-papal

- Misiunea catolică are la bază răspândirea, în principal, a învățăturii primatului papal.

- Fără primat nu se poate vorbi de catolicism.

- Anterior lui Conciliu II Vatican - Biserica Catolică a căutat „întoarcerea” tuturor la Roma – după Conciliu II s-a voalat, dar în esență nu s-a schimbat.

- Misiunea catolică = supunere față de papă = locuitor al lui Hristos, urmaș al lui Petru, infailibil.

- Azi primatul nu se răspândește atât cu argumente teologice, ci mai ales politice, economice, administrative, etc.

3) Caracterul supra-național și inculturalizant

Teologia catolică a fost din totdeauna ostila principiului etnic = piedică în calea

înțelesului

În concepția ortodoxă: dat ontologic 1) constituția fiziologică
2) aparența etnică.

Măntuirea înseamnă nu desfigurare, ci transfigurare.

„Căreare cu identitatea lui: „neamurile își vor aduce slava lor” (Apoc. 21,26).

În virtutea acesteia – misiunea catolică a adus cu ea un anumit tip de cultură,
când cultura indigenă și identitatea națională.

500 de an, descoperirea Americii (1492-1992) – reacții la adresa inculturalizării –
pierderea identității culturale a vechilor indieni.

Tendința inculturalizării se observă și astăzi.

Mesagerii culturii apusene: catolicii.

au în sine, ci abia atunci când se suprapune și distruge cultura indigenă.

După Conciliu II Vatican s-a condamnat inculturalizarea, dar se menține totuși.

Din punct de vedere etnic s-a observat același lucru, catolicitatea încercând să
distrugă naționalul.

„Nu s-a spus că ești catolic. – Biserica Catolică e organizată doar pe principiul
etnicist.

Ch. Yannaras: etnicitatea nu poate fi înlocuită de internaționalism.

Caracteristicile misiunii (neo)protestante

1) Egocentrismul

În concepția protestantă revelația are un singur izvor, Sfânta Scriptură, interpretări ei
sunt orice creștin.

Ceea ce cel ce răspândește credința neoprotestantă aduce argumentul principal: „eul”.

Ei invită: „Hai să cercetăm împreună” = eul meu cu eul tău – Noi decidem! (studenți
în Biblie).

În Ortodoxie – Biserica este cea care garantează altfel „omul devine măsura tuturor
cercărilor” – interpretări aberante.

Biblia transmite esențialul, dar insuficient de explicit, de aceea e nevoie de Tradiție.
prin sine nu duce la unitate de interpretări.

Egocentrismul a dus la cea mai mare relativizare a adevărului evanghelic! = Câți
și alătea interpretări.

2) Absolutismul exclusivist

Nu mai ei sunt Biserica adevărată, restul este nul. Blestemați de Dumnezeu.

Pentru Ortodoxie un creștin, fie și eretic, valorează mai mult ca ateul când revine la
ca Ortodoxă; baptistul nu se botează, dar ateul da.

3) Caracterul cantitativ al confesiunii lor

Toate confesiunile protestante și neoprotestante sunt preocupate să aibă cât mai
adepti – statistici multe.

Biserica Ortodoxă să aibă mulți sfinți.

Convertirea altora este actul cel mai important în confesiunea neoprotestantă – o
re foarte puternică.

Totul se încheie cu „Da, cred”.

În Biserica Ortodoxă esențialul începe după convertire.

ca Ortodoxă nu are nevoie de adepti ci de credincioși, trăitori în Duhul Sfânt care
m dumnezeirea.

Ortodoxia Bisericii se dovedește a fi pu înică în duh, nu în numărul adeptilor sau
cioșilor.

În Noul Testament, de altfel, toate numele au o semnificație simbolică, iar nu
ativă.

4) Aconfesionalismul

Neoprotestanții văd în confesiune ceva care limitează, constrânge, îngustează. Ei nu
confesiune, mărturisirea de credință care aparține Bisericii în întregime.

cauze : a) – de altfel egocentrismul este rar unei mărturisiri comunitare;

b) – credința lor are un caracter absolutist, exclusivist = numai ce zic ei este
adevărat

- Iehoviștii condamnă chiar religia și religiozitatea.

- Majoritatea nu răspund la întrebarea: „de confesiune ai”?

Răspunsul este „simplu” : cred (în Evanghelie) sau în Hristos! Dar una e să crezi în
ca Apostolii și alta să crezi în Hristos da!

- Pentru ortodocși, confesiune înseamnă mărturisirea credinței adevărate.

5) Caracterul prozelitist – consecință absolutismului

- Legea învățământului interzice prozelitismul în școli.

- Îmbracă formele cele mai voalate.

...le libertății – „Hai să aruncăm otravă că omul e liber, să nu mănânce din ea” –
...este a otrăvirii, nu a libertății.

- după 1989 – România = terra missionis

- Pozitiv : ne obligă la o „concurență” competitivă.

6) Caracterul secularizant

- În ideea propovăduirii Evangheliei: nu s-a mai făcut diferențiere între duhul lui Hristos și duhul lumii.

- După ei: Evanghelia în lumea de azi : ceea ce avem azi trebuie împăcat cu Evanghelia.

- Prima formă: muzica – melodii disco cu text creștin, blues pe teme creștine,

- Bisericile negrilor: dans, aplauze, tip...

- Muzica vocală = muzică personală – meditație, pocăință.

- Muzica trezește toate stările, de la dragoste la violență.

- Poate reprezenta caracterizarea unui popor = muzica lui Dimitrie Cunțan.

- Romanța total străină de duhul românesc = doina.

- suntem creștini (Bapțiști) pe muzică pop...

- Predomină artisticul.

- Casele de rugăciune nu mai au nimic sacru, pot fi săli de spectacol fără nici o sfințenie.

- Artă desacralizată, modern.

- Nu mai au altar, ci tribună.

7) Biblistul asacramental

- Sola Scriptura.

- Teoretic nu recunosc tradiția, dar și...

- Despre Scriptură se discută ca despre orice altă carte.

- Cuvântul își pierde orice taină. Întâlnirea cu Hristos numai prin cuvânt și cursuri.

- Imposibilitatea de a concepe un neom creștin fără Scriptură.

8) Caracterul internationalist

- „Spălarea creierelor”.

PROFEȚII DESPRE

OMENUL SECTAR

omenul sectar nu este o noutate — profetizările
învinovățirea fenomenului sectar — nu trebuie să
se cadă în păcat.

lupta nu trebuie înțeleasă ca o luptă împotriva
omului.

Mântuitorul.

înțeleasă ca un fatalism, ci ca o profecție

profetiei ci ca o luptă împotriva

1. Mt. 18,7 „Vai lumii, din pricina smintelilor
omului aceluia prin care

- a. smintelile vor veni — nu trebuie să
- b. vin prin oameni — mintea omului e
- c. mare vinovăție poartă aceștia.

2. Mt. 24, 4 - 5 „Răspunzând, Iisus le
Căci mulți vor veni în numele
mulți îi vor amăgi.”

Mt. 24, 23 - 24 „Atunci, de vă va zice
să nu-l credeți. /Căci se vor
mincinoși și vor da semne
va fi cu puțință, și pe cei

- a. se vor substitui lui Hristos;
- b. vor face minuni.

3. Mt. 7, 5 „Feriți-vă de proorocii noștri
dinăuntru sunt lupi răpitori.
Lupi în haine de oaie.

4. Mt. 7, 22 - 23 „Mulți îmi vor zice
numele Tău am proorocit
numele Tău minuni mi-
Niciodată nu v-am cunoscut
lucrați fărădelegea.”

- Profetii, exorcizare, minuni în numele

lor! Că sminteli trebuie să vină, dar vai
mintea.”

- amăgindă;
- amăgita;

Vedeți să nu mă amăgească cineva./
meu, zicând: Eu sunt Hristos, și pe

ceva: Iată Mesia este aici sau dincolo,
cei hristoși mincinoși și prooroci
și chiar minuni, ca să amăgească, de

ei, care vin la voi în haine de oi, iar pe

aceia: Doamne, Doamne au nu în
în numele Tău am scos demoni și nu în
scut?/ Și atunci voi mărturisii lor:
voi. Depărtați-vă de la Mine cei ce

fărădelegii.

5. F. Ap. 20,29-30 „Căci eu știu că
lupi îngrozitori,
vor ridica bărbă
pe ucenici după

după plecarea mea va intra între voi
vor cruța turma./ Și dintre voi înșivă se
învățători răstălmăcite, ca să tragă

- a. lupii...

- b. sectarii se nasc în Biserică.

6. 1 Tim. 4,1 „Dar Duhul grăiește
depărta de la credință,
învățăturile demonilor.

- „în vremurile de apoi” – argumen

7. 2 Petru 2,1-3 „Dar au fost în p
voi vor fi învățători m
și, tăgăduind chiar pe
lor grabnică pieire;/ Și n
și, din pricina lor, cale
și cu cuvinte amăgito
mult pregătită, nu ză

Hristos Însuși va fi contestat.

8. 1 In. 2,18 „Copii este ceasul de
iar acum mulți antihristi
ceasul de pe urmă.”

- Antihriști,

9. 1 Cor. 11, 18-19 „Căci mai în
între voi sunt
între voi și e
încercați.”

ă, în vremurile de apoi, unii se vor
ninte la duhurile cele înșelătoare și la

ogic.

ooroci mincinoși, după cum și între
care vor strecura eresurile pierzătoare
Care i-a răscumpărat, își vor aduce
vor lua după învățăturile lor rătăcite
mului va fi hulită;/ Și din poftă de avere
vor momi pe voi. Dar osânda lor, de
pierzarea lor nu dormitează.”

și precum ați auzit că vine antihrist,
rătat; de aici cunoaștem noi că este

itunci când vă adunați în biserică,
și în parte cred./ Căci trebuie să fie
și se învedereze între voi cei

le acestea nu mai erau ceva nou pentru catehumeni. Deosebit de limpede devine acest lucru la Teodoret care aginează acest dialog cu un necreștin¹:

Când necreștinul întreabă cum se numesc darurile care sunt aduse înainte de epicleză, „răspunsul să fie întunecat”; căci „el nu poate fi spus neacoperit în prezența unui neinițiat”. Răspunsul recomandat sună: „E vorba de hrănirea dintr-o sămânță”. Tot așa de evaziv trebuie să se răspundă la întrebarea referitoare la cea de-a doua formă. „E vorba de o băutură”. Însă la întrebarea: cum le numești după sfințire?, răspunsul sună fără ocol: „Trupul lui Hristos și Sângele lui Hristos”.

Elementul tipic pentru „disciplina arcana” este prezent și aici: sunt trecute sub tăcere simbolurile înseși, nu darurile spirituale comunicate în ele.

Rezultatul principal al „disciplinei arcana” pentru celebrarea liturgică erau concedierile realizate în trepte oferite. De ea ține în primul rând concedierea nebotezaților la sfârșitul Liturghiei catehumenilor și chemarea: „Ușile, ușile” îndată înainte de rugăciunea euharistică.

Sfârșitul „disciplinei arcana” se conturează în secolul V, când creștinismul s-a impus până într-atât în Imperiul roman, încât în fapt nu mai existau neinițiați. Separarea realizată în timpul valabilității „disciplinei arcana” între botezați și nebotezați s-a deplasat începând din secolul V devenind separația problematică dintre preoți și popor. Desigur „laicul” dintr-o Biserică populară și de stat nu mai este „laicul” în înțelegerea biblică sau a Bisericii vechi; să ne gândim la viziunea preoției creștinătății întregi prezentată de Origen. Nu atât faptul că separația dintre botezați și nebotezați s-a menținut practic în separația dintre preoți și popor este cu adevărat problematică, ci falsă lui fundamentare „clericală”, potrivit căreia laicul nu mai participă în mod ontologic la caracterul preotesc al poporului, lui Dumnezeu. În măsura în care o dată cu apariția Bisericii populare s-a ridicat o graniță între preoți și popor, „disciplina arcana” supraviețuiește în continuare. Lucrul e valabil în orice caz acolo unde — cum am putut vedea odată — un preot, de exemplu, consideră problematic să explice unor laici ortodocși detaliile săvârșirii proskomidiei.

2. Tipurile liturgice fundamentale

Cât timp informațiile ne vin doar sporadic, ca până la sfârșitul secolului III, trebuie să renunțăm la repartizarea tradițiilor liturgice pe anumite locuri. Va trebui plecat însă de la faptul că deosebiri între anumite tradiții locale și mai ales numărul tipurilor liturgice diferite erau mult mai mari decât astăzi. Până acum cel puțin clasificarea acestor deosebiri până la sfârșitul secolului III nu pare posibilă ca pentru epoca ulterioară.

Altfel stau lucrurile în secolul IV și în epoca următoare. Aici ies la iveală în jurul marilor scaune episcopale tipuri liturgice care aveau să se influențeze apoi reciproc — fapt valabil în orice caz pentru Răsărit — dar care pot fi recunoscute mereu ca distincte. Bisericile episcopale devin oarecum „biserici model”, după exemplul cărora se formează cultul divin din împrejurimi².

Numărul tipurilor liturgice nu e redat întotdeauna în același fel. Îl urmez aici pe F. E. Brightman, potrivit căruia există următoarele tipuri liturgice:

1. Tipul liturgic egiptean
2. Tipul liturgic persan (siro-oriental)
3. Tipul liturgic sirian (siro-occidental) (Antiohia și Ierusalim)
4. Tipul liturgic bizantin (strâns înrudit cu cel siro-occidental; de care ține și Liturghia armeană)
5. Tipul liturgic occidental (Liturghia romană, galicană, mozarabică [celebrată în domul din Toledo]).

Tipul liturgic siro-occidental-antiohian

Structura tipului liturgic siro-occidental-antiohian din secolele IV și V poate fi dedusă și din izvoarele literare din această epocă, izvoare care cuprind mai mult decât doar rugăciunea euharistică și alte rugăciuni din cultul divin. Deosebit de importantă în acest context este cartea a VIII-a a *Constituțiilor Apostolice* cu așa-numita „Liturghie clementină”, de care ne vom ocupa mai încolo. De sfera generală a tipului antiohian ține și Liturghia Ierusalim. Pentru dezvoltarea cultului divin bizantin, cultul din Ierusalim n-a avut desigur aceeași mare importanță pe care au avut-o cultul divin de peste zi și dezvoltarea anului bisericesc din Orașul Sfânt. Totuși tradițiile din Ierusalim au o pondere deosebită pentru cunoașterea istoriei Liturghiei bizantine.

¹ Teodoret: *CTRU*, Dialog II, „Inconfusus” 126 (PG 83, 108).

² Acest lucru e valabil și azi, obiar și în mediul protestant. Dezvoltări liturgice, chiar și greșite, din bisericile marilor orașe vor fi mai mulți imitatori decât procese asemănătoare din localități mai neînsemnate, chiar dacă în aia locuri mai mici ele sunt profund reflectate teologic.